Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...1921 оной ...21-һээ гарана | № 94 (16317) | 1983 оной апрелиин 22, пятница | Сэн 3 мүнгэн.

Совет эрдэмтэд! Шэнжэлгэнүүдэйнгээ ашаг үрые дээшэлүүлэгты! Эрдэм ухаанай ба үйлэдбэриин холбоон бэхижэг лэ!

Совет эрдэм наукада алдар соло!

(КПСС-эй ЦК-гай Уряануудһаа).

Мүнөөдэр—В. И. Ленинэй түрэһөөр 113 жэлэй ой

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ЛЕНИНСКЭ КОММУНИС ПАРТИ МАНДАХА ...ОЛТОГОЙ!

ПАРТИ БОЛОН АРАДАЙ НЭГЭДЭЛ, АГУУЕХЭ ЛЕНИНЭЙ ЗАХЯА ...ААБАРИНУУДТА ҮНЭН СЭХЭ БАЙЛГА—МАНАЙ БҮХЫ ИЛАЛТА-...ҮҮДАЙ ЭРХЭ НҮХЭСЭЛ МҮН!

(КПСС-эй ЦК-гай Уряануудһаа).

...В. И. Ленин 1920 оной Майн 1-дэ.

ЛЕНИН КУНЦЕВАДА

Ленинэй нэрэтэй холбоотой газарнуудта москвагайхид тон нарин гамтайгаар хандадаг юм. Районой дайда дээрэхи нимэ нэгэ газарые мүнхэлхэ тухай Кунцевска райком шиидхэбэри баталан абаа. Вождиин түрэһөөр 113 жэлэй ойе һайндэрлэлгын урда тээ ленинскэ зал нээгдэбэ.

Мүнөө тус залай нээгдэһэн, 1918—1920-ёод онуудта Кунцевска волостной соведэй гүйсэдкомой байшанла Владимир Ильич нэгэнтэ бэшэ ерэдэг һэн. Н. К. Крупскаятай хамта тэрэ хүдэлмэришэдтэй уулзадаг, партийна суглаанууд дээрэнь үгэ хэлэдэг байгаа. Харин 1920 ондо эндэ үнгэрһэн хүдэлмэришэн - таряашанай волостной конференциин делегадуудай урда элидхэл хээ һэн. Кунцевада байха үедэнь буулгуулһан В. И. Ленинэй, Н. К. Крупскаягай дүрэ зурагуудтай, Ленинэй зохёолнуудай гар бэшэгүүдэй буулгабаринуудтай дарагалаад районой урданай байдал тухай, тэрэнэй революционно болон ажалай заншалнууд тухай, баатар габьяата хүнүүд тухай материалнууд табигданхай. Ильичтэй уулзаһан хүнүүдэй дурсалганууд, Кунцевада Совет засаг тогтоохын түлөө тэмсэлшэд тухай материалнууд, районой түрүүшын пионернүүд болон комсомолшуудай фото-зурагууд, эндэ үнгэргэгдэһэн түрүүшын коммунис субботник тухай хөөрөөн эндэ бии.

Мүнөөнэй Кунцево халаа байрын гэрнүүдэй кварталнууд, шэнэ барилганууд, үргэн шоссенүүд, спорткомплекснууд болоно. Гэбэшье баатар габьяата тэрэ үдэрнүүд тухай дурасхаалые, районой алдарта заншалнуудые ажаһуугшад наринаар сахидаг.

(ТАСС).

...РСДРП ТУХАЙ ВЫСТАВКЭ

...ЬЯНОВСК. (ТАСС). ...Ленинэй тоонто нютагта нээгдэһэн выставкэ ...большевигүүдэй Симбирскын группын байгуулагдаһан ... тухай хөөрэнэ. Тэрэ РСДРП-гэй хоёрдохи съезд... 80 жэлэй ойдо зорюулагдаһан. ...устав, листовконууд, Симбирскын хүдэлмэришэдэй буһалгаанууд тухай бэшэгдэһэн большевигүүдэй газетэнүүдэй номернууд эндэ табигданхай. Нютагай большевигүүдэй хэрэглэдэг байһан нюуса библиотекын каталог документнүүдэй дунда бии. Хуушан гэрнүүдэй нэгэ ханаһаа тэрэ һаяхан олдоо юм.

Поволжидо революционно үйлэ хэрэгүүдэй хүгжэлтэдэ РСДРП-гэй хоёрдохи съездын, В. И. Ленинэй суртал һургаалнуудай үзүүлһэн айхабтар ехэ нүлөөн тухай экспозициин материалнууд харуулна.

(ТАСС).

...РАН ЗУРАГАЙ ИСКУССТВЫН ДОЛООН ХОНОГ

...болоҗо дүүрэһэн уран ...искусствын бүхэсо... долоон хоногой эсэстэ ...зураашад болон ажал... коллективүүдэй хоорон... холбоо барисаан улам ...

...искусствын хабарай һайн... үедэ И. А. Лихачевай нэрэмжэтэ автозаводой, «...прессор» заводой, Вла... Ильичэй нэрэмжэтэ ...механическа заводой це... Москвагай уран зураашад хэдэн арбаад портредүүдые, графическа зурагалнуудые бүтээһэн байна. Заводуудай соёлой ордонгуудта нээгдэһэн выставкэнүүдтэ ниислэлэй уран шадабаритадай зохёол бүтээлнүүдтэй танилсажа болохо юм.

Ажалай баатаршалгые. социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэдэй образуудые харуулһан һонирхолтой олон бүтээлнүүдые Украинын уран зураашад ажалша коллективүүдтэ бэлэг болгон дамжуулаа. Долоон хоногой үедэ «Арсенал», В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ, «Большевик», «Ленинская кузница» заводуудай цехүүд, колхоз, совхозуудай полинууд уран зураашадай зохёохы мастерскойнууд болоһон байна.

Энэ удаа долоон хоногые үнгэргэлгын түб болоһон Латвида Москвагай, олон союзна республикануудай уран зураашад ба һиилүүршэд сугларһан байгаа. Үйлэдбэриин «Радиотехника» нэгэдэлэй цехүүдтэ, загаһа олзоборилгын «Селга» колхозой соёлой байшанда үнгэргэгдэһэн уран зураашадай тоосоонуудта хүн зон олоороо сугларһан байгаа.

Бүхы орон соогуур нүүдэл выставкэнүүд харуулагдаха юм. Долоон хоногой үедэ табяад нимэ экспозици эмхидхэгдэһэн байна.

(ТАСС).

„СОЮЗ Т-8“ НИИДХҮҮЛЭГДЭБЭ

ТАСС-ай мэдээсэл

Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ программатай зохилдуулан, онгосын командир подполковник Владимир Георгиевич Титов, бортинженер Советскэ Союзай Герой, СССР-эй летчик-космонавт Геннадий Михайлович Стрекалов, космонавт-шэнжэлэгшэ Советскэ Союзай Герой, СССР-эй летчик-космонавт Александр Александрович Серебров гэгшэдһээ бүридэгшэ экипажай жолоодоһон «Союз Т-8» гэжэ замбуулинай онгосо 1983 оной апрелиин 20-до Москвагай сагаар 17 час 11 минутада Советскэ Союзһаа ниидхүүлэгдэбэ.

Ниидэлгын программаар «Союз Т-8» гэжэ онгосо «Салют-7» — «Космос-1443» гэжэ замбуулинай комплекстой залгалдан холболдохо байна.

Экипаж жолоодогдодог комплекс дээрэ эрдэм, техникын ба медико-биологическа шэнжэлгэнүүдые, туршалгануудые хэхэ юм.

Космонавтнууд Титов, Стрекалов болон Серебровой бэенүүд һайн. «Союз Т-8» гэжэ онгосын бүхы түхеэрэлгэнүүд һайнаар хүдэлнэ.

«Союз Т-8» онгосын экипаж: экипажай командир подполковник Владимир Георгиевич Титов (дундань), космонавт-шэнжэлэгшэ, СССР-эй летчик-космонавт Советскэ Союзай Герой Александр Александрович Серебров (зүүн гарһаа), бортинженер, СССР-эй летчик-космонавт Советскэ Союзай Герой Геннадий Михайлович Стрекалов.

Фототелеграфаар абтаһан зураг.

«СОЮЗ Т-8» ОНГОСЫН КОМАНДИР ПОДПОЛКОВНИК ВЛАДИМИР ГЕОРГИЕВИЧ ТИТОВ

Владимир Георгиевич Титов 1947 оной январиин 1-дэ Шэтын областиин Сретенск хотодо түрэһэн байгаа.

1970 ондо Черниговскэ сэрэгэй летчигүүдые бэлдэдэг авиационно дээдэ училищи дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдтэ летчик-инструктораар, удаань авиационно полкын звеногой командираар алба хээ. Хэдэн түхэлэй самолёдуудые шудалһан байна. «I-дэхи класай сэрэгэй летчик», «3-дахи класай летчик-туршагша» гэһэн нэрэ зэргэнүүдтэй юм.

В. Г. Титов — 1971 онһоо Советскэ Союзай Коммунис партиин гэшүүн.

Владимир Георгиевич 1976 ондо космонавтнуудай отрядта абтаһан байгаа. Тэрэ «Союз Т» гэжэ онгосонуудаар, «Салют» гэжэ станцинуудаар замбуулинай дайда соогуур ниидэлгэдэ түгэс бэлэдхэл гараһан байна.

«СОЮЗ Т-8» ОНГОСЫН БОРТИНЖЕНЕР, СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ГЕРОЙ, СССР-эй ЛЁТЧИК - КОСМОНАВТ ГЕННАДИЙ МИХАЙЛОВИЧ СТРЕКАЛОВ

Советскэ Союзай Герой, СССР-эй летчик-космонавт Геннадий Михайлович Стрекалов 1940 оной октябриин 28-да Московско областиин Мытищи хотодо түрэһэн байгаа.

Тэрэ 1965 ондо Москвагай Бауманай нэрэмжэтэ Дээдэ техническэ училищи дүүргээд, конструкторска бюродо хүдэлжэ эхилһэн юм. Геннадий Михайлович үүсхэл эдэбхитэй, ехэ юумэ мэдэхэ инженер байһанаа харуулаа, замбуулинай аппарадуудые зохёолгодо, туршалгануудта хабаадалсаа.

Г. М. Стрекалов — 1972 онһоо Советскэ Союзай Коммунис партиин гэшүүн.

Тэрэ 1973 ондо космонавтнуудай отрядта абтаһан юм.

Геннадий Михайлович «Союз Т-3», «Салют-6» гэжэ замбуулинай станци дээрэ космонавт-шэнжэлэгшэ боложо, 1980 ондо түрүүшынхеэ замбуулинай дайда соогуур ниидээ һэн.

«СОЮЗ Т-8» ОНГОСЫН КОСМОНАВТ - ШЭНЖЭЛЭГШЭ, СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ГЕРОЙ, СССР-эй ЛЁТЧИК - КОСМОНАВТ АЛЕКСАНДР АЛЕКСАНДРОВИЧ СЕРЕБРОВ

Советскэ Союзай Герой, СССР-эй летчик-космонавт Александр Александрович Серебров 1944 оной февралиин 15-да Москвада түрэһэн юм.

1967 ондо Москвагай физико-техническэ институт дүүргээ һэн. Удаань юһэн жэлэй турша соо энэ институдай кафедрануудай нэгэндэ научна ажал ябуулга хээ.

Техническэ эрдэмэй кандидат А. А. Серебров 1976 онһоо конструкторска бюродо хүдэлдэг. Тэрэ техническэ ехэ эрдэм мэдэсэтэй, үүсхэл эдэбхитэй хүдэлмэрилэгшэ, орёо нарин инженерна ба научна зорилгонуудые шиидхэжэ шадаха аргатай байһанаа харуулаа. Замбуулинай аппарадуудые зохёон бүтээлгэдэ, туршалгануудта хабаадалсаһан байна.

А. А. Серебров — 1976 онһоо Советскэ Союзай Коммунис партиин гэшүүн.

Александр Александрович «Союз Т-7» онгосодо, «Салют-7» гэжэ замбуулинай станци дээрэ 1982 оной август һарада түрүүшынхеэ замбуулинай дайда соогуур ниидээ һэн.

...АВГУСТ ҺАРЫН ТООСООГООР

...рядай АССР-эй 60 ...ойн хүндэлэлдэ Улаан-... прибор бүтээлгын нэ-... дэлгэрһэн социалис ...сөөн улам үргэдэжэ ... Олон арбаад цех, ...да болон участогууд ... ойе ажалай бэлэгүү... ...тахые оролдоно.

...на Феоктистовна Анто-...тай хүтэлбэрилдэг участогай хүдэлмэришэд республикынгаа алдарта ой болотор түсэбтэ табан жэлэй хоёр жэл хахадай даабарине дүүргэхэ гэһэн үүсхэл гаргаа һэн. Энэ үүсхэлынь үргэнөөр дэмжэгдэжэ, нэгэдэлэй хэдэн зуугаад хүдэлмэришэд дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаһан байгаа. Мүнөө Н. Ф. Антоновагай участок июль һарын тоосоогоор хүдэлнэ.

Г. П. Шваньковагай ударидадаг бригада коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Тус бригада ниитэ нэгэн нарядаар хүдэлдэг юм. Мүнөө тэдэнэй ажалай календарьта август һара һэхэгдэнхэй.

А. Ф. Грязновой бригадын хэбшэд арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёр жэл хахадай даабарие дүүргээд байна. Ушарынь гэхэдэ, бригадын олонхи гэшүүд халаан бүхэнэйнгөө нормые 115—120 процентээр дүүргэдэг юм.

Коммунист И. И. Конюшкиной хүтэлбэрилдэг шудхалаагай-термическэ цех предприяти соогоо алдаршанхай. Тиигэжэ энэ цех «Коммунис ажалай коллектив» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байгаа. Эндэхи олохон бригаданууд, участогууд шэнэ гуримаар — бригадна подрядаар хүдэлнэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

КВАРТАЛАЙ ТҮСЭБ ҮЛҮҮЛЭГДЭЭ

Гүрэндэ мяха, һү, үндэгэ худалдалгаар Зэдын район байгша оной кварталай түсэб дүүргэбэ. Мяха худалдалгаар түсэб 102 процент дүүргэгдээ гэхэ гү, али 8236 центнер, һүөөр түсэб 107 процент гү, али 24708 центнер гүрэндэ худалдагдаһан болоно. Кварталай түсэбые дүүргэлгэдэ Ленинэй, Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ совхозууд, Борьёогой, Оёорой болон бусад совхозууд түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ, сэхэн хубитаяа оруулаа.

Мүн тиихэдэ Торины шубуунай фабрика гүрэндэ үндэгэ тушааха түсэбөө 10 процентээр үлүүлэн, мяха худалдаха түсэбөө 103 процент дүүргэһэн байна.

М. ГАЛСАНОВ.

ОРОЛДОСЫН ҮРЭ ДҮН

Хориин районой «Георгиевский» совхозой нэгэдэхи отделениин малшан Павел Петрович Бобров харууһалжа байһан эбэртэ малайнгаа шэгнүүрые дээшэлүүлхэ талаар эрхим амжалта туйладаг, социалис мүрысөөндэ хододоо түрүүлдэг юм. Энэ хадаа тэрэнэй мал харууһалха талаар баян дүй дуршэлтэйень эли тодоор гэршэлнэ бшуу.

Нүхэр Бобров мүнөө 107 бурұу харууһална. Тэрэ үнгэрһэн һарада буруунуудайнгаа шэгнүүрые 24 центнерээр дээшэлүүлээ гэхэ гү, али толгой бүриин шэгнүүрые суудхэдэ 744 граммаар нэмээжэ, район дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илажа гараһандаа партиин райкомой, райгүйсэдкомой, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой болон БЛКСМ-эй райкомой зүгһөө һайшаалда хүртөө.

Мүнөө Павел Петрович Буряадайнгаа республикын 60 жэлэй һайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хам оролсоод, харууһалжа байһан малайнгаа шэгнүүрые суудхэдэ 800 грамм-һаа доошо бэшээр нэмээхын түлөө оролдолго гарган, эршэмтэйгээр ажаллажа байнхай.

Д. ДОРЖИЕВ, хүдөө бэшэгшэ.

АДУУШАДАЙ ЗҮБЛӨӨН

Үсэгэлдэр Улаан-Үдэдэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй конференц-зал соо республикын адуушадай зүблөөн боложо үнгэрөө. Эндэ районуудай агропромышленнэ нэгэдэлнүүдэй болон ажахынуудай ахамад зооветеринарна мэргэжэлтэд, колхоз, совхозуудай түрүү адуушад хабаадалсаһан байна.

Тус зүблөөе республикын хүдөө ажахын министрэй нэгэдэхи орлогшо **И. П. Перфильев** нээгээд, «1982 ондо республикын колхоз, совхозуудай адуун һүрэг үсхэбэрилгын үрэ дүнгүүд ба 1983 ондо бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» элидхэл хүдөө ажахын министрэй орлогшо **Б. Б. Балаганов** хэбэ.

Удаань элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ Баргажанай совхозой адуушан **С. П. Степанцов**, Түнхэнэй районой Саянай совхозой адуушан **С. Г. Отбоев**, Кабанскын шубуунай фабрикын ахамад зоотехник **Г. А. Быков**, Бэшүүрэй совхозой адуушан **И. А. Беляев** болон бусад хабаадалсажа, үгэ хэлээ.

Энэ зүблөөндэ РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын адуу мори үсхэбэрилхэ ба адуу үсхэбэрилдэг заводуудай Главна управлениин начальнигай орлогшо **В. З. Мельников**, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, республикын агропромышленна нэгэдэлэй Соведэй түрүүлэгшэ **Б. И. Николаев** хабаадалсажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Һүүлдэнь зүблөөндэ хабаадагшад 1983 ондо адуушадай бэелүүлхэ социалис уялга нэгэн дуугаар батлан абаа. Ажалай түрүүшүүлдэ үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ҮЙЛЭДБЭРИДЭ НҮЛӨӨТЭЙ

Огородой эдеэ ургуулха, hү үйлэдбэрилхэ хоёр hалбари «Пригородный» совхозой худэлмэриин гол шэглэлнууд юм. Ажахымнай партийна эхин организацида 57 коммунист болон КПСС-эй гэшүүндэ кандидат ородог. Манда партийна 3 бүлэг байгуулагданхай. Сотниковско найман жэлэй hургуулида, теплицэнүүдэй комбинадта, Ошурково hууринда худэлдэг комплексно бригадада тус бүлэгүүд эмхидхэгдэнхэй юм.

Ажахынгаа эрхэ байдалые, бидэнэй урда табигдаhан зорилгонуудай шухалыень хараадаа абажа, захиргаанай ажал ябуулгые хинаха талаар хоёр комисси байгуулаа hэмди. Овощ ургуулха ба худалдаха талаар комиссиин хүдэлмэриие совхозой ахамад инженер К. Г. Елистратов хүтэлбэрилнэ. Тиихэдэ хоёрдохи комиссида орогшод (түрүүлэгшэнь ажалай салин хүлhэнэй талаар ахалагша экономист Т. П. Тюрюханов) мал ажалай продукци үйлэдбэрилгые болон тэрэнэй шанарые шалгаха даабаритай.

1982 ондо түрүүшын комиссиин хүдэлмэриие совхозой ахамад агроном хүтэлбэрилдэг байгаа. Харин тоосоото-hунгалтын суглаанай үедэ бүридэлынь шэнэлэгдэжэ, ондоо хүн түрүүлэгшээр hунгагдаа hэн.

Манай совхоз районой бусад ажахынуудтай жэшэбэл, овощ ехээр тарижа ургуулдаг. Бидэнэрэй жэлэй туршада худалдаhан огородой эдеэнhээ 1 миллион шахуу түхэриг олзо абтадаг байна. Ажахыдамнай бүхы янзын овощ ургуулагдадаг. Тэрэ тоодо харууhа ехэтэй, ажалтай огородой эдеэн — капуста помидор хоёр ороно. Иимэ овощуудые үйлэдбэрилхын тула парнигууд соо бүхэли жэлэй туршада горитой ажал хэгдэжэ байдаг юм. Тиимэhээл совхозой дирекци, партбюро ургасын хураагдаhанай hүүлээр парнигуудай газарай үрэжэл дээшэлүүлхэ, заhабариин ямар хүдэлмэриин хэгдэхэ хэмжээнүүдые баталдаг гуримтай. Энэ табан жэлэй гол жэлэй даабаринуудые гүйсэд, үлүүлэн дүүргэхэ ушарта анхаралаа ехээр хандуулhамнай эли ааб даа.

Мүнөө хүдөө ажахын ажалшадай урда шухала, ехэ зорилгонууд табигданхай. КПСС-эй ЦК-гай майн, ноябриин (1982 он) Пленумүүд колхоз, совхозуудай партийна организацинуудай саашадаа бэелүүлхэ хүдэлмэриин гол хараа шэглэлнүүдые тодорхойлоо. Тиихэдэ үнгэрhэн жэлэй эсэстэ «КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар Кустанайн областиин Федоровско районой «Путь к коммунизму» колхозой партийна организациин хүдэлмэри тухай» тогтоол партиимнай Центральна Комитет абаhан байна. Продукци үйлэдбэрилгые саашадань дээшэлүүлхэ арга боломжонууд ажахыда бии гэжэ тэндэ заагданхай. Мүн гүйсэдхэн дүүргэлтые хинаха, шалгаха ажал ябуулга hайжаруулагдаха, захиргаанай хүдэлмэриин хойноhоо хиналта бэелүүлдэг комиссиин ажал хэрэг эдэбхижүүлэгдэхэ, абтаhан шиидхэбэринүүдэй аша үрые дээшэлүүлхэ гэhэн эрилтэнүүд тус колхозой партийна организациин үмэнэ табигдаа. Юуб гэхэдэ, эдэ бүгэдэ хэмжээ ябуулганууд, хэнэйшье мэдэhээр, ажалай эмхидхэл болон журам бэхижүүлхэ, коммунистнууд ба партийна бэшэ эдэбхитэдэй харюусалга дээшэлүүлхэ ябадалда соруулагданхай бшуу. Энэ дээрэ дурдагдаhан тогтоол манайшье партийна организациин ажал ябуулгада сэхэ хабаатай.

Тиимэhээл совхозой партийна бюрогой захиргаанай болон аппарадай хүдэлмэриие хинаха комиссиин ажал ябуулгые яажа, хайшан гэжэ эмхидхэдэг, бэелүүлдэг байhан тушаа хэдэн үгэ хэлэлтэй гэжэ hанагдана. Түрүүндэо эдэ комиссинууд байгуулагдадаг hэн ааб даа. Зүгөөр тэдэнэй хэhэн хэрэг гэжэ огто харагдадаггүй байгаа.

Мүнөө эндэ тус комиссинуудай хүдэлмэриие эдэбхижүүлжэ эхилhэн сагаа hанаандаа оруулнаб. 1982 ондо «Сельская жизнь» газетэ «Хиналтын эрхэ хэрэглэн» гэhэн Н. Налетовагай hонирхолтой статья толилоо hэн. Бидэнэр партийна суглаан дээрэ тэрэниие зүбшэн хэлсэhэн, энэ талаар саашанхи зорилгонуудаа тодорхойлhон байнабди. Суглаанай үедэ 14 коммунист үгэ хэлэжэ, партийна бюрогой болон дирекциин хүдэлмэриин дутуу дунданuудта анхаралаа хандуулhан байна. Тиигэжэ тоосоото-hунгалтын суглаанай болотор комиссиин хуушанай бүридэл үлөөхэ гэжэ шиидэhэн байгаабди. Удаань тэдэнэй бэелүүлhэн хүдэлмэри тухай тоосоо партбюро дээрээ хаража үзөөд, тодорхой түсэб баталан абаа бэлэйбди. Тиихэдэ бидэнэр нэн түрүүн тус хэрэгтэ хабаадуулагдаhан коммунистнуудые даалгабарияа аша үрэтэйгөөр дүүргэдэг байхаар хүмүүжүүлхэ, hургаха ушарта анхарhан байнабди. Тиигэжэл энэ хүдэлмэри эдэбхижүүлхэ, hайжаруулха талаар түрүүшын алхамууд хэгдээ бшуу. Тоосоото-hунгалтын суглаанай үедэ тус комиссиин бүридэл шэнэлэгдэhэн, иимэ хоёр комисси эмхидхэгдэhэн байгаа гэжэ түрүүн дурдагдаа hэн. Тус комиссиин ажал ябуулгада анхаралаа табидаг болоhоной, тэрэнэй гэшүүдээр харюусалгатай, шадамар коммунистнуудые hунгаhанаймнай ашаар партийна шухала хүдэлмэримнай бүтэмжэтэй, зарим тэды аша үрэтэй боложо захалаа бэлэй. Жэшээнь, нүхэр Т. П. Тюрюхановай хүтэлбэрилhэн комисси тушаагдадаг hүнэй шанар шалгажа, юунhээ, хэнэй ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг байhанhаа, сагаан эдеэнэй шанар муудана гэжэ элирүүлхэ зуураа энэ дутагдалые усадхаха тодорхой хэмжээнүүдые дурадхаhан байна. Тиигэжэ иимэ тобшололнууд хэгдэhэн байна:

1. hүнэй шанар саг үргэлжэ шалгагдадаггүй байшоо.

2. hүнэй шанарые гүйсэд шалгаха оньhон түхеэрэлгэ үгы байгаа.

3. Сотниковой hү hаалиин фермын лаборант мэргэжэлээрээ муу бэлэдхэлтэй байгаа гэжэ элирээ.

4. hү хүргэдэг түхеэрэлгэ хүдэлдэггүй байгаа.

Комиссиин шалгалтын үрэ дүнгэй үндэhөөр партийна бюрогой заседани үнгэргэгдэжэ, бэелүүлэгдэхэ хэмжээнүүдэй саг болзорынь, харюусалгата нюурнуудынь баталагдаhан юм. Абтаhан тогтоолой дүүргэлтые наринаар шалгаха хүдэлмэри партбюрогой секретарьта даалгагдаhан байна. Тиигэжэ тус комиссиин хүдэлмэриин ашаар горитой юумэн бэелүүлэгдээ hэн.

Иимэ ажал ябуулгын хэгдэhэнэй hүүлээр ажахымнай дунда шатын зарим хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд захиргаанай хүдэлмэриие хинаха комисси хүниие хэhээдэг бэшэ, харин ажахын ажабайдалай алишье талада туhа асарха эмхи байна гэжэ мэдэрээ, хэлэдэгшье болоо. Жэшээнь, hүнэй комплексын начальник «манда ехэ туhаламжа үзүүлээт» гэжэ мэдүүлhэн байна. Тиигэжэл партийна организацимнай бүхы коммунистнууд тус комиссинууд коллективэй ажалда ашатай туhатай хэрэг гэжэ тоолодог болоо бшуу.

Саашадаа бидэнэр эдэ комиссинуудайнгаа ажал ябуулгые hайжаруулхын тула тэдэнэй бэелүүлжэ байhан хэмжээ ябуулгануудые партийна бюро болон суглаанууд дээрээ ходо хаража, зүбшэжэ байхаар шиидхэбэри абаабди.

Шухала энэ хэрэг эрхилэлгэдэмнай дутуу дунданууд үшөөл бии ааб даа. Нэн түрүүн шалгаха, хинаха хүдэлмэри дүүргэжэ байhан хүн бүхэнэй хүдэлмэри элирүүлэгдэhэн дутагдалнуудые яажа, хайшан гэжэ усадхалтайб гэhэн хэрэгтэ шэглүүлэгдэхэ ёhотой гээд партбюрогоймнай гэшүүд тоолоно. Мүн тиихэдэ комиссида орогшолой ажал ябуулгань мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдтэй нягта холбоотойгоор хүдэлhэнhөө дулдыдадаг байна гээд ажабайдал харуулна. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, захиргаанай болон аппарадай ажал ябуулгын хойноhоо хиналта бэелүүлхэ талаар партийна эхин организацинуудай комиссинууд тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые ажал хэрэгтээ хүтэлбэри болгохо ёhотойбди.

М. ШОМОЕВ,
«Пригородный» совхозой партбюрогой секретарь.

МҮНӨӨДЭР—В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭhӨӨР 113 ЖЭЛЭЙ ОЙ

ЛЕНИН—МАРКСЫН ХЭРЭГЫЕ ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛЭГ[ШЭ]

Олон миллион хүнүүдэй мэдэрэлдэ гүнзэгы нүлөө үзүүлhэн үсөөн бэшэ сурталнууд hургаалнуудые дэлхэйн нийтэ ухаан бодолой түүхэ мэдэхэ юм. Тэдэнэй зариманиинь имагтал өөрынгөө үе сагта хамаатай байhан, нүгөөдүүлынь, зуун жэлнүүдые ходоро гараад, мүнөөшье бүхэли арадуудай ухаан сэдьхэлдэ асари ехэ үүргэ дүүргэжэ үргэлжэлhөөр. Харин урданьшье, мүнөөшье сагта бүхы хүн түрэлтэнэй хуби заяанда, дэлхэйн хүгжэлтэдэ марксизм-ленинизм шэнги шиидхэхы нүлөө үзүүлhэн нэгэшье үзэл суртал байгаагүй. Мүнөөнэй түүхэтэ үлхэ шанартай үе сагта научна коммунизмын hургаалые бодото дээрэнь бэелүүлгэ: СССР-тэ социализм байгуулга, дэлхэйн социалис системын бии бололго, хүгжэжэ байгаа олон тоото оронуудай арадуудай социалис ерээдүйе шэлэн абаhан ушар — энээндэ баримта болоно.

Марксизм - ленинизмын иимэ, ямаршье үе сагта бууравшагүй удха шанарынь юугээр тодорхойлогдоноб, хүсэ шадалайнь «нюуса» хаана гээшэб? Энэ асуудалда харюусахадаа, бидэнэй hанахада, нэн түрүүн иимэ ушар анхаралдаа абаха хэрэгтэй. Нэгэдэхеэр, научна коммунизмын эхи табигшад ажабайдалай гүн соohoо гараhан, хүн зоной байдалай үг удхые дайраhан, саашадаа арга заатагүй шиидхэгдэхээр болоhон асуудалнуудые — социальна доромжолгые, ажалшадай үгытэй ядуу байдалые, дарлалгые, хүнэй эрхэнүүдые хаhалгые, арадуудай хоорондохи дайн сэрэгүүдые яажа усадхахаб гэhэн асуудалнуудые табижа шадаhан габьяатай. Хоёрдохёор, буржуазна орiнон дэлхэйдэ бии байгаа зүрилдөөнүүдэй болон ангиин хёмороонон бодото шалтагаануудые элирүүлээд, ажабайдалаар табигдаhан асуудалнуудые шиидхэхэ тодорхой замуудые гү, али гол шэглэлнүүдые заажа үгөө, зүгөөр тэдэнэй бодото байдалда бэелүүлэгдэхэ аргатай байhыень нийтын хүгжэлтэ өөрөө батадхаа ха юм. Гурбадахяар, марксистско-ленинскэ hургаал ажабайдалтай сугтаа саг үргэлжэ хүгжэн hалбарха, хүн түрэлтэнэй урагшаа дабшалтын шата бүхэндэ тэрэнэй эрилтэнүүдтэ харюусаха арга шадалтай байhанаа харуулжа шадаа. Ушар иимэйээ нийтэ ажабайдалай шиидхэгдэхэ асуудалнуудай бии байhан лэ сагта марксизм-ленинизмые хэрэгсээнгүй, анхарангүй орхижо болохогүй. Энэмнай байгаалиин физическэ үзэгдэлнүүдэй бии байhан ушарhаа физикые тоонгүй орхижо болохогүй нэнги жэшээтэй адли ха юм.

Имагтал ингэжэ, хүнүүдэй хоорондохи нийтэ харилсаануудай гол хуули ёhонуудые шэнжэлдэг байhан дээрэhээ саашалаашье зохёохы гуримаар хүгжэхэ эрдэм ухаанда, К. Марксын, Ф. Энгельсын hургаалда В. И. Ленин хандадаг байhан гээшэ. Шэнэ түүхэтэ эрхэ байдалда капитализмын хүгжэлтые шэнжэлхэдээ, В. И. Ленин марксизмын бүридэлэй бүхы хубинуудые —философиие, политическэ экономиие, научна коммунизмые— баяжуулгада асари ехэ хубитаяа оруулhан байха юм.

Ганса нэгэ жэшээ — социалис революци тухай hургаал абая. Социализм хадаа капитализмые нэгэн доро бүхы хүгжэнги оронуудта илажа болохо гээд Марксын болон Энгельсын тоолодог байhаниинь мэдээжэ. Тэрэ үе сагта, капитализмын юрэнхыдөө нэгэ жэгдээр хүгжэжэ байhан үедэ энэ тобшолол тон зүб байhан. Зүгөөр капитализмын гүрэнэй-монополис капитализм болон урган хүгжэхэдэ, тэрэнэй хүгжэлтын жэгдэ бэшэ, hүрэлгын шэнжэтэй болоходо шэнэ тобшолол хэгдээ. Иимэ эрхэ байдалай тохёолдоод байхада, В. И. Ленин социалис революци ганса нэгэ орондо илажа болохо гэhэн тобшолол хэhэн байха юм. В. И. Ленин социалис революциин гол хүсэнүүдые элирхэйлээ, империализмда эсэргүү тэмсэлдэ пролетариадай союзнигуудые, таряашадай болон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдэй революционно арга боломжонуудые заажа үгөө, ингэжэ марксизмын hургаалые зохёон хүгжөөхэ ульгэр жэшээ харуулаа hэн.

Агшам зуура болоод үзэел. Хэрбээ Ленин болон ленинецүүд урдань хэгдэhэн тобшололнуудые баримталаад, түүхэтэ үүсхэлээ алдаа hаа, дэлхэйн сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ ямар «аша туhа» хүргэхэ hэм. Россин революционно хүдэлөөнэй шэглэл хазагайруулагдажа магад байгаа. Хүдэлмэришэн ангиин хэрэгтэ айхабтар ехэ хохидол үзүүлэгдэхэ бэлэй. Зүгөөр Россида социалис революциин илалта хадаа социалис революци тухай марксис hургаалые В. И. Ленинэй зохёохы ёhоор хүгжөөhэнэй үрэ дүн гэжэ ажалшан ангинууд мэдэрээ hэн.

Марксизмда зохёохы ёhоор хандалгын ульгэр жэшээ харуулхатаигаа хамта В. И. Ленин теориин талаар марксистнуудай зорилгые тон эли тодоор заайан байха юм: «тэдэнэр ажабайдалhаа гээгдэхэ дурагүй hаа, бүхы шэглэлнүүдээрнь саашадань хүгжөөхэ үялгатай» гээд зааhан байдаг. (Зохёолнуудайнь гүйсэд суглуулбари 4-дэхи т., 184 нюур). Энэ заабаридань түшэглэн, мүнөө үеын коммунистнууд, Ленинэй Марксда хандадагтал, Лениндэ хандаха үялгатай — ленинизмын үндэhэн hургаалда нангинаар хандахатаигаа хамта тэрэниие хүгжөөхэ, баяжуулха, мүнөө үеын хүнүүдэй үмэнэ табигдаhан шэнэ асуудалнуудые шиидхэхэдээ, Ленинэй онол аргые зохёохы ёhоор хэрэглэхэ болоно.

Советскэ Союзай Коммунис парти,тон ингэжэ ажал ябуулгаяа эрхилдэг. Энээниие баримталхын тула мүн лэ баhа ори ганса жэшээ дурдая. Россида социалис революциин илалта хадаа «дай усадхаха хэрэгэй түрүүшын илалта» (44-дэхи том, 149-дэхи нюур) гээд баталхатайгаа хамта Совет гүрэнэй бүхы дэлхэй дээрэ амгалан байдалай түлөө тэмсэлээ эхилээшье hаань, Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ социализм капитализм хоёрой хүсэнүүдэй тэрэ үедэхи харилсаанай байхада, тэдэнэй хоорондо дайн сэрэг болоожо магад гэжэ Ленинэй тэмдэглэhэниинь мэдээжэ. Интервенциие усадхаhанай hүүлээр «бидэ нэгэ дай дүүргэбэбди, хоёрдохидонь бэлдэхэ болонобди», (42-дохи т., 143-дахи нюур) гээд хэлэhэн байдаг. Владимир Ильичэй тоти[…] тобшололые удаа[…]hон үйлэ хэрэгүүд[…] hэн.

XX зуун жэлэй хахадта хоёр систе[…] сэнүүдэй урдань […]рилсаанан (тодорхо[…]лэхэдэ, хоёр систе[…] сэрэгэй хүсэнүүдэй[…]гэ) социализмын а[…]да хубилхадань, […] дайнай заатагүй бол[…]hые зайсуулха тү[…]шолол КПСС хэхэ[…] болоо hэн. Мүнөө[…]ветскэ Союзай гад[…]литика, амгалан та[…]далай түлөө, бүхы […]дай аюулгүйн, хан[…]саанай түлөө эдэбх[…]сэл имагтал энэ […]hoo эхитэй. Ажа[…]түрэлтэнэй аша ту[…]рюусадаг энэ полит[…]вет хүнүүд ленин[…]нэрлэхэл ёhоороо[…]

«Бидэ, совет ком[…]нууд, бүхы дэлхэй[…]тын түүхын эгээ ну[…]үзэл сурталай […]дэ — марксизм-лен[…]хабаалададагаараа […]догбди. Тэрэ эрдэ[…]да болон соёл […]бии байгаа бүхы […]рүү юумэ бэедээ […]бүхы дэлхэйн hа[…]хэлэй ажабайдалда […]оршожо, олон мил[…]нүүдэй ухаан бодо[…]жэл байдаг. Энэ […]хы хүн түрэлтэние[…]хэ, дэбжэн ургажа[…]ангиин үзэл суртал[…] — гээд КПСС-эй […]Генеральна секрета[…]Андропов тэмдэглэ[…]ха юм.

Вадим КОР[…]
түүхын […]

ИЛЬИЧТЭ ЗОРЮУЛАГДАНА

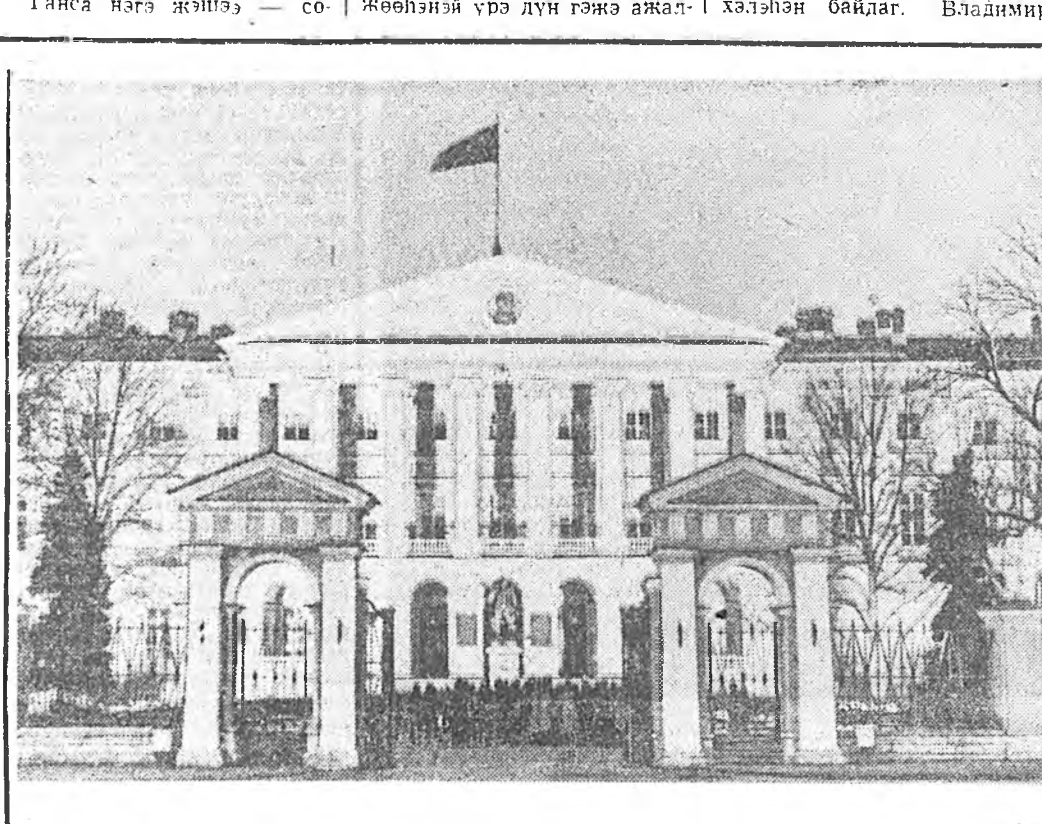
УЛЬЯНОВСК. Вождиин түрэhөөр 113 жэлэй ойдо зорюулагдаhан номой выставкэ В. И. Ленинэй тѳонто нютагта hая нээгдээ.

В. И. Ленинэй зохёолнуудай гүйсэд суглуулбари выставкэдэ гол hуури эзэлнэ. Ленинэй зохёолнуудай суглуулбаринууд болон брошюранууд эндэ бии. СССР-эй арадуудай хэлэнүүд дээрэ оршуулагдаhан Ленинэй зохёолнуудай бишыхан номууд нэгэ бүлэг болгон табигданхай.

Ленинэй энхэ мэндэ байхада хэблэгдэhэн, элдэб нюуса нэрэнүүд доро гараhан номууд онсо hонирхол үүсхэнэ. Мүнөө эдэ номууд библиографиин хомор зүйлнүүд болонхой. Партиин ба граждан дайнай ветеранууд тэдэниие номой ордондо бэлэглэhэн байгаа. Дэлхэй дээрэхи анха түрүүшын социалис гүрэнэй үндэhэ hуурииe табигшын ажабайдал ба ажал ябуулга тухай номууд ехэ бүлэг болоно.

Ульяновскын номой суглуулбари хадаа оронойэгээл ехэнүүдэй нэгэниинь юм.

(ТАСС).

СМОЛЬНОДО, ЛЕНИНДЭ...

В. И. Ленинэй Смольнодохи дурасхаалта музейдэ эдэ үдэрнүүдтэ хүн зон олон. Партиин ветеранууд, ленинградайхид, Нева мүрэн дээрэхи хотын айлшад пролетарска реболюциин вождиин түрэhөөр 113 жэлэй ойн урда тэрэнэй намтартай дахин дахин танилсахаяа ерэнэд.

В. И. Ленин hүүлшынгээ нюуса байраhаа Смольнодо 1917 оной октябриин 24-дэ ерэжэ, зэбсэгтэ восстаниие эгээл шиидхэхы үедэнь хүтэлбэрилжэ эхилhэн байна. Хүдэлмэришэн, таряашадай дэлхэй дээрэ түрүүшын гүрэнэй эхи табигша 1918 оной март хүрэтэр. Совет правительствын Москва нүүжэ ерэтэр Смольнодо байhан юм.

В. И. Ленин Смольнодо «Россин эрхэтэдтэ!» гэhэн хандалга, Совёдүүдэй II съездын декрэдүүдые бэшэhэн, хэдэн олон хүнүүдтэй уулзаhан байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Смольнын түүхэтэ байшангай дэргэдэ эдэ үдэрнүүдтэ музей харахаяа ерэгшэд В. И. Ленинэй Смольнодохи кабинет соо; В. И. Ленинэй Смольнодохи комнатын нэгэ булан.

ТАСС-ай фотохронико.

Бэшүүрэй районой Бодонгуудай совхозой үргэн тэнюун бэлшээри дээгүүр холо ойгууршье бэлшэн ябаhан hүрэг малые харахат. Очирма Эрдынеевна Ринчиноватай (зураг дээрэ) уулзаха хэрэгтэй hаа, нам гэжэ шагнаархахадатнай, али нэгэ hүрэгые адуулжа ябаhан малшадай хонгёо hайханаар дуулаханьсоностохо. Тэрээн тээшэ шэглээл hаа, лаб лэ алдахагүй, хэрэгтэй хүнтэеэ золгохот. Дуунуудые ирагуу hайханаар хангюурдадагаараа нютаг нугадаа мэдээжэ болоhон энэ нүхэрнай уран hайханай наада харалгын дүнгөөр олохон диплом, шангуудта хүртэhэн байха. Теэд О. Э. Ринчинова дуушан гэжэ мэдээжэшье hаа, гол түлэб ажалай халуун амисхал соо эдир наhанhаа хүдэржэн, эрхим шударгы ажалаараа, мүхэшэгүй зорилгооро, мүрысөөндэ иладагаараа нютаг нугадаа суурхажа, нэрэеэ нэрлүүлhэн хүн гээшэ.

16 наhанhаа эхилээд, 33 жэл соо шэлэhэн мэргэжэлээ нэгэтэшье hэлгэнгүй, малшанаар лэ хүдэлжэ байна. Тиихэдээ hүүлэй 16 жэлдэ эбэртэ бодо малые шахан таргалуулдаг ажалтай. Тиимэhээ энэ үе соо олохон лэ тонно мяха гүрэндэ тушааhан байха.

О. Э. Ринчиновагай үйлэдбэриингээ түсэбые дүүргэнгүй үнгэрhэн жэл гэжэ энэ үе соо огто байгаагүй юм. Үнгэрhэн табан жэлэй түсэбые 4 жэл 9 hара соо дүүргээ hэн. Байгша табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй түсэбүүд мүн лэ бэелүүлэгдээ.

Тэрэнэй ажалай дүй дүршэлтэй танилсахаар ерэhэн хүршэ ажахын малшаниие газаршалан, Шанагын мал шахадаг бааза hая ошожо, О. Э. Ринчиноватай уулзажа хөөрэлдэгдэбэ.

— Үбэлэй хүйтэн үнгэржэ, үхэр малтнай үеэ тэнииржэ, хүдэлмэритнай хүнгэр бэшэшье ёhотой,—гэхэдэмнай:

— Харюусалга багатай хаhа гэжэ малшан хүндэ жэлэй дүрбэн сагта үгыл хаш. Дулаархадань, зай ниихэдээ ондо орогдобо гээшэ даа гээд. Заримашуул hанаагаа амаршадаг. Хабарай хашанха үдэрнүүдтэ эдеэ хоолыень татаад лэ, малаа бэлшээнэб гэжэ тала руу туугаад байбал, бираа хатаhан хэрэг. Тарган табан хоногой гэдэгтэл, үбэлдөө ургуулhан мяхан hалаал гүб даа. Бидэ малаа нюниин хахад болотор байра дээрэнь харууhалха арга боломжотойбди. Үбhэ, hолоомон, силосэй нөөсэ лаб хүрэхэ. Тиихэдэ шахажа байhан малаа зундаашье бэлшээридэ гаргангүй, байра дээрэнь харууhалха гэжэ совхозоймнай хүтэлбэрилэгшэд ба мэргэжэлтэд тон зүб хараална. Тэрэ талаар бэлэдхэлэй хүдэлмэриин ябуулагдажа байhаниинь hайшаалтай. Мүнөө жэлдэ толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 500 граммаар дээшэлүүлхэ түсэб табигданхай. Энэмнай урда жэлнүүдэйхиhээ 100 граммаар ехэ болоно. Энэ бараг хэрэг бэшэ, нилээд оролдохо, элдэб арга боломжоёо элсүүлхэ ушартай бологдоно. Тиихэдэ үбэлжэлгын үедэ таряанай зүйлэй багаар үгтэhэниинь, hүүлэй үедэ огто болигдоноhониинь харамтай байна. Энээнhээ болоjо, энэ жэлэй түрүүшын кварталда нёдондонойхиhоо нилээд бага мяха үйлэдбэрилөөбди. Энэ талаар хүтэлбэрилэгшэднай hайса бодомжолхо, хэмжээ абаха юм бэзэ.

О. Э. Ринчинова эдэ бүгэдэ тухай hанаагаа зобонгёор манда хөөрэбэ.

Дулаархада дулаан байраhаа хуhамар соо гаргагдаhан hүрэгынь тобир тарган, хабарай наранай дулаан элшэ доро бэеэ тэнилгэн наар шаажа, жэжэлэгдэhэн холимол будуун тэжээл амтархан хибэнэ.

— Сүлөө тухагүй ажалтай байнат даа. Теэд сомоной Совeдэй депутадайтнай үүргэ хэр зэргээр бэелүүлэгдэнэ гээшэб? — гэжэ hонирхогдобо.

— Зоной этигэл найдабариие хүсэлдүүлхэ ёhотой ха юм даа. «Hүүлэй хоёр hарада почтальонгүй байжа, газетэ, журналнуудаа мүртэй абахаяа болишообди»,— гэжэ олон hунгагшад намда хандаба. Малаа эдеэлүүлжэ дүүргээд, сомоной гүйсэдком, партком ошожо ерэхэмни. Иимэ эбсэшэгүй ушарые зайсуулха шухала ааб даа, — гэбэ.

Очирма Эрдынеевна үхибүүдээ ажал хүдэлмэридэ, нютаг нугадаа дуратайгаар хүмүүжүүлээ. Ехэ хүбүүн Володитоёо мүнөө 245 толгой hүрэгые харууhална. Володя эхэдээл адли дуунда дуратай. Гоё hайхан хоолойтой хадаа уран hайханай коллективэй эдэбхитэй гэшүүн юм. «Байгал» ансамблиин урилгаар hураха, хүдэлхэеэ Улаан-Үдэ ошоhон аад, дуратай ажалдаа, нютаг нугадаа татагдан, бусашоо бэлэй. Өөрынгөө шадабариие харуулха, дуратай дуунуудаа зэдэлүүлэн, улад зоноо баясуулха арга боломжо нютагтамнайшье биил даа.

Баяр хүбүүниинь дунда hургуули дүүргээд, армиин албанай hүүлээр баhал энэ бааза дээрэ хүдэлнэ. Тэрэ Улаан-Үдын хүдөө ажахын техникумэй зоотехническэ отделениин 3-дахи курсада заочноор hурана. Вера басаганиинь мүн лэ тэрэ техникумдэ оронхой.

Малшан, депутат О. Э. Ринчиновагай үрэ ехэтэй ажал үндэрөөр сэгнэгдэнхэй. Тэрэ «Шэн габьяата ажалай түлөө», «В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ. Шэн габьяата ажалай түлөө» гэhэн медальнуудаар, Буряадай АССР-эй Верховно Совeдэй Президиумэй болон КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой болон райгүйсэдкомой хэдэн грамотануудаар шагнагданхай. «Буряадай АССР-эй габьяата малшан» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэшье хүртэнхэй.

О. Э. Ринчиновагай гушаа гаран жэлдэ таhалгаряагүйгөөр хүдэлжэ, hайн hайхан сэдьхэлээ, мүхэшэгүй зориго элсүүлhэн наhанайнь нангин хэрэг тухай тобшо тэдыгээр дурсаха зууpaa уянгата иимэ мүрнүүдээр дүүргэхэ hанал түрэнэ:

Зэбэ хурсаар
Зэлэ таtahан галуунуудай
Маяг хэбээр
Мал hүрэгүүд хушуураа.
Малшан дүүхэй
Маша гоёхон гургалдай
Магган хабараа
Майла зэдэлүүлэн
ханхинаа

Д. ТОГОШИЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

НАhАНАЙНЬ ХЭРЭГ

МҮНӨӨДЭР—В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭҺӨӨР 113 ЖЭЛЭЙ ОЙ

ХЭТЭ МҮНХЭ ҺУРГААЛ

дарлагша байгуулалтын ћиндэндэ тэрэл хэозэрнь орхинон национальна асуудал эсэслэн, эрьелтэгүйгөөр шиидхэгдэнхэй. Оронoй олонациональна бүрiдэл хадаа гэрэнэн хүсэгүй һула баидалаинь эшэ үндэһэн байнанаа гүүхэдэ анха түрүүшынхеэ хүсэ шадалайнь, һалбаран мандалгынь эшэ үндэһэн болоо».

Үнэхөөрөөшье, урдань бусад түрэлтэн гэжэ нэрлэгдэдэг байһан буряадууд Эхэ оронoйнгоо бүхы наци болон арад үндэһэтэнтэй тон адли эрхэнүүдтэй болонхой, тэдэнээ бодото дээрэнь эдлэжэ, хэрэглэжэ байна бшуу. Аха дүүгэймнай бата бэхи нүхэсэл ажабайдалаймнай залуур, ашата нарамнай болонхой. Тиимэһээл хөөрөөн соогоо оронoйнгоо аха дүү арадуудай нэн түрүүн агууехэород арадай туһаламжаар баригдаһан «Буряадай гигант» гэжэ нэрлэгдэһэн заводой барилга тушаа тогтохомни.

1935 ондо партиин обкомой шиидхэбэреэр ПВЗ-гэй партийна кабинедые даагшаар томилогдоо һэм. Тиихэдэ завод үшөө баригдажа байгаа. Тэрэниие бодхоохо хэрэг Буряадай габшагай барилга гэжэ соноскогдоод байһан юм. Республикымнай нютаг нуга бүхэнэн түлөөлэгшэд предприяти бариха хэрэгтэ хабаадалсажа байгаа. Жэшээнь, ганса 1932 оной зун гурба мянга гаран хүн зон хүдөө нютагуудһаа ерэһэн гээшэ. Тэдэнэй хахадынь буряадууд һэн. Мүн тиихэдэ энэл жэлэй эсэслэтэрнь таба мянга гаран худэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд оронoймнай промышленна түбүүдһээ ерэһэн байна. 1933—1936 онуудта заводой барилгада олон үндэһэ яһатадай түлөөлэгшэд — 15 мянга гаран хүдэлмэришэн ажаллаһан юм. Габшагай энэ барилгын үедэ буряад яһанай хүдэлмэришэн анги урган гараа. Энэ ушар хадаа буряад арадай бүхы талын хүгжэлтэдэ нүлөөтэй юумэн болоҗо үгөө бшуу.

Советскэ Союзай арадуудай эбдэршэгүй хани нүхэсэл ПВЗ шэнги предприятинуудые барилгын үедэ бэхижэжэ, саашанхи хүгжэлтөө абаа. Паровоз-вагон заһабарилгын заводые ород, буряад, казах, украинец, белорус, татар, башкир болон бусад арадуудай түлөөлэгшэд барилсаһан. ВЛКСМ-эй Цэгаан уряагаар Москва, Ленинград, Харьков, Киев, Свердловск болон үшөө хэдэн хото городуудай түрүү залуушуул — комсомолой гэшүүд, тэрэнэй барилгада хабаадалсаһан юм.

1934 оной июниин 22-то ПВЗ-гэй эбтэй эетэй, ажалша бэрхэ коллектив түрүүшынгээ паровоз заһабарилһан намтартай. Заводой ашаглалгада тушаагдатар — 1938 оной октябрь болотор предприятида продукци үйлэдбэрилэн гаргагдадаг, барилгын горитой хүдэлмэри хэгдэдэг байһан. Тиихэдэ дүүрэн хүсэн соогоо хүдэлжэ эхилээгүй заводой паровозууд ба вагонуудые заһабарилха гээшэ хүндэшэг һэн. Мүн запас частьнуудай саг соогоо эльгээгдэдэггүй ушарнууд үзэгдэдэг байгаа. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, ПВЗ-эйн коллектив тиихэдэ бэрхэшээлтэй эрхэ байдалда хүдэлдэг бэлэй. Эндэхи хүтэлбэрилэгшэд ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд мүн лэ үдэр һүнигүй ажалаингаа газарта байжа, үйлэдбэриин олон тоото асуудалнуудые шиидхэдэг, бэелүүлдэг байгаа.

Тиихэдэ би паровоз заһабарилдаг комбинадай парткомдо хүдэлдэг һэм. Түрүүн парткомой секретариин орлогшоор, һүүлдэнь секретаряар һунгагдаһан байгааб. Тиимэһээ олониитын дунда, эмхидхэлэй болон ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа байхадаа, оронoйнгоо ондо ондоо газарнуудһаа ерэһэн хүнүүдтэй дүтын харилсаа холбоо баталхын тула тэдэнэртэй танилсадаг, хөөрэлдэдэг байгдаа бшуу. Ростов, Украина, Свердловск болон бусад томо хотонуудһаа ерэһэн коммунистнууд дүршэлтэй бэрхэ хүдэлмэришэдые мүнөө ухаандаа оруулдагби. Тус барилгада хабаадалсажа байһан олон яһатадай түлөөлэгшэд эбтэй эетэй, оншо залитайгаар, һүдаргыгаар хүдэлдэг байгаа. Тиихэдэл интернационализм гээшэ манай ажабайдалай гал дүлэн мэтэ хүсэтэ зэбсэг байна гэжэ юрын малша буряад зон бодото дээрэнь хараа, ойлгоо бшуу.

Эхэ оронoймнай олон нацинуудай түлөөлэгшэдэй эдэбхитэй хабаадалгатайгаар баригдаһан завод — ПВЗ 1938 оной октябрь һарада ашаглалгада гүйсэд тушаагдаһан юм.

Буряадаймнай промышленна томо предприятинуудай нэгэн — локомотив-вагон заһабарилгын заводой эбтэй эетэй коллектив республикынгаа арадай ажахыда мүнөөшье горитой хубитаяа оруулжа байдаг.

Мүнөө республика доторнай Бүхэсоюзна хоёр барилга хэгдэжэ байнхай. Нэгэниинь — БАМ-ай Буряадай участок, нүгөөдэнь Гусиноозёрско ГРЭС-эй барилга. Эдэ хоёр барилга дээрэ мүн лэ олон ондоо яһатадай түлөөлэгшэд сүг хамтадаа аха дүүгэй хани ёһоной харилсаанай нүлөөн доро ажаллана, амарна.

Интернационализм хадаа совет арадай ажабайдалай таһаршагүй хубинь мүн. Тэрэ үдэр бүхэнэймнай үйлэ хэрэгүүдэй шэнжэ, гол нэгэ талань болонхой.

Иигэжэл марксизм-ленинизмын һургаал, заабаринууд бодото дээрээ бэелнэ, ондо ондоо үндэһэ яһанай үг гарбалтай арад зондо арюун, һайхан байдал асарна. Тиимэһээ Агуу-ехэ багша Ленинэй түрэһэн үдэрые баяр баясхалантайгаар угтажа, тэмдэглэжэ байнабди.

В. БИРТАНОВ,
1932 онһоо партиин гэшүүн.

МОСКВА, КРЕМЛЬ, В. И. ЛЕНИНДЭ

Ажалша таряаша арад түмэндэ дэлхэйн пролетариадай агууехэ вождь Владимир Ильич Ленин гэгээн гэрэлтэ ерээдүйн түг болонхой. Коммунистнуудай партиие байгуулагша, түби дэлхэй дээрэ эгээл түрүүшын социалис гүрэнэй үндэһэ һуури табигша Владимир Ильич Лениндэ, тэрэнэй үшөө амиды мэндэ байхада Совет оронoй зүг бүхэнһөө телеграмма болон бэшэгүүд таһалгаряагүй олоор ошодог байгаа. Тэрэ тоодо Буряад оронoйшье ажалшад «Москва, Кремль, В. И. Лениндэ» гэһэн гаршагтайгаар олон телеграмма, бэшэгүүдые эльгээжэ, халуун сэдьхэл зүрхэнэйнгөө инаг дурые мэдүүлдэг, һайн һайханиие үреэдэг, баатар ажалайнгаа аша габьяае дуулгадаг һэн.

Мүнөө эдэ олон жэлнүүдэй үнгэрөөд байхада, В. И. Лениндэ зорюулагдаһан эдэ документнүүдтэй танилсахадаа, сэдьхэл зүрхээ доһолгонгүй уншахын аргагүй. В. И. Ленин бүхы ами наһаяа хүдэлмэришэн ангиие, бүхы ажалша арадые дарлалта мүлжэлгэһээнь, зоболон гасалангһаань сүлөөлжэ, социалис революци хэжэ, коммунис шэнэ общество байгуулхын тула зорюулһан байна. Эгээл тиимэһээ Байгал делайгаархид В. И. Лениндэ халуун дураяа мэдүүлжэ, тэрэнэй үзэл сурталда, һургаал заабарида үнэн сэхэ байһанаа, Ленинэй партида бэеэ үгэнхэй, үнэн шударгы ябадалаа мэдүүлэгшэ бэлэй.

Илангаяа олон бэшэг, телеграмманууд Владимир Ильич Лениндэ 1920 онһоо Байгалай саадахи орон нютагай сагаантанһаа, харийн булимтарагшадһаа мүлталан сүлөөлэгдэһэнһөө хойшо, олоор эльгээгдэһэн байна. Эдэ бэшэг, телеграммануудые эльгээгдэһэн сагаарнь һубарюулан согсолбол — эгээл түрүүшынхинь — Алас-Дурна зүгэй республикын байгуулагдаһантай дашарамдуулан, В. И. Лениндэ Забайкалиин ажалшадай түлөөлэгшэдэй Учредительнэ съездын зүгһөө хандаһан телеграмма болоно. Удаань 1920 оной майн 2-то В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ клубай нээгдэһэнтэй дашарамдуулан, Коммунис залуушуулай Верхнеудинскын союзай телеграмма, 1920 оной майн 30-да В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ клубай нээгдэһэнһээ уламжалан, Новоселенгинскын Улаан Армиин сэрэгшэдэй амаршалга, 1921 оной сентябриин 3-да В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Арадай байшангай нээгдэһэнтэй дашарамдан Верхнеудинскын ажалшадай телеграмма, 1922 оной ноябриин 13-да Эхирид-Булгадай аймагай Соведэй съездын хүндэтэ түрүүлэгшээр Владимир Ильичые һунгаһан тухай телеграмма, 1923 оной майн 1-дэ Прибайкалиин губерниин Хүрбын мориной заводой хүдэлмэришэд болон Шэнэ-Хүрбэ тосхоной таряашадай амаршалга эльгээгдэһэн байна.. Владимир Ильичтэ хандаһан бүхы бэшэгүүдые тоолохын аргагүй.

Буряад арадай национальна, совет гүрэн түрын эхиндэ агууехэ Ленин багша байһан гэжэ Буряад оронoй ажалшад омогорхон баясадаг юм.

В. И. Лениндэ Забайкалиин коммунистнууд өөһэдынгөө сэдьхэл бодолые, халуун найдабарияа, урин һайхан амаршалгаяа хүргэдэг, эльгээдэг бэлэй. 1920 оной октябриин 20-до Верхнеудинскада болоһон Забайкалиин губерниин партийна организацинуудай секретарьнарай зүблөөндэ хабаадагшад В. И. Лениндэ иимэ телеграмма эльгээгээ һэн:

«Танаар дамжуулан, Совет Россие амаршалха зуураа Алас Дурна зүгэй республикые Совет Росситай нэгэдүүлхэ гэһэн эсэсэй зорилго табижа, мүнөө тохёолдоод байһан эрхэ байдалда Алас-Дурна зүгэй республикые Совет Росситай баталһан холбоо барисаандаа үнэн сэхэ байлгажа, тэрэниие империализмын харата муухай һэдэлгэнүүдһээ абаран хамгаалхабди гэжэ Забайкалиин коммунис организацинуудай секретарьнарай түрүүшын губернскэ зүблөөндэ хабаадагшад мэдүүлнэ».

Манай оронoй бүхы арадууд, тэрэ тоодо буряад арад Коммунис партиин ленинскэ национальна политикые халуунаар дэмжэн һайшаагаа бэлэй.

1923 оной декабриин 23-да буряад арадай национальна гүрэн түрые эмхидхэлэйнь талаар бүридүүлэн эсэслэһэн Буряад-Монголой АССР-эй Соведүүдэй I съезд болоҗо, эндэ В. И. Лениндэ айхабтар ехэ урма баяртайгаар амаршалгын телеграмма баталан абтаһан юм.

Түрүүшын съезд Буряадай шэнэ республикын ажалшадай зүгһөө пролетариадай болон коммунис революциин агууехэ вождь, хүндэтэ Ильичые амаршалба. Тэрэ сагта убдэжэ байһан Владимир Ильичтэ эдэгэжэ, ударидахы хүдэлмэридөө дахин орохыень делегадууд хүсөө бэлэй.

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе тэмдэглэхээ байхадаа, буряад арад Владимир Ильич Лениндэ, тэрэнэй байгуулһан Коммунис партида хизаарлашагүй ехэ халуун дураяа, баяр баясхалангаа хүргэнэ. Мүнөө Коммунис партиин сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро Буряад орон һалбаран хүгжэһэн социалис республика болонхой. Гурбан ордентэ Буряадай автономито республикын туг дээрэ эгээл үндэр дээдын шан — Ленинэй орден яларна. Энэ хадаа буряад арадай социалис байгуулалтада туйлаһан гайхамшагта амжалтыень элирхэйлэн гэршэлнэ.

Д. ЦЫРЕНОВ.

Соведүүдэй хүдэлмэри

ЭДЭБХИТЭЙШҮҮЛ

...аан эгээл холын хой...гуудай нэгэн болоо...зоэшье, эндэхи сомо...бэдэй харьяата газар...ноҺ шэнэ гэрнүүд тол... үйлэдбэриин шэнэ ...уд ашаглагдаа. Эн...Соведэй гүйсэдком ...ческа болон социаль...элтын түсэбүүдые ...дараалан шиидхэжэ ... депутат И. Ч. Дон... хүтэлбэрилдэг бри...ряалангай газарые эл...лдэзэ, шэнэ онол ар...ые хэрэглэһэн байна. ...ашаар таряалангай ...элдүүрилгын өөрынь ...доошолжо, ургаса ...нинь хоёр дахин ехэ. Түс бригадада хам...дрид нэбтэрүүлһэнэй ...эрхимээр ажаллаха, ...журам һайжаруулха, ...бүтээсэ дээшэлүүлхэ ...олдоһон байна. Эндэ ...путат В. Ц. Баторо...бита ехэ.

...оздо ажалладаг хүн ...депутадууд туһалха ...одо оролдолго гарга...инхэдэ дайнай инвали... ба ажалай ветеранууд ...онсо анхаралда бай...дэнэй гэр байра за...лха, түлеэ залһаар ...гэхэ мэтые арадай ...уд өөртөө даажа ...ан.

...өөгэй ажалшадай хам...уулаан эндэ жэлдээ дүр... үнгэргэгдэнэ. Эдэ ...ануд дээрэ элдэб асуу...уд зүбшэгдэдэг. Ажа...урам һайжаруулха ту...уудалаар болоһон суг... һонирхолтойгоор үнгэ...эн. Хүдөөгэй клуб соо ...бағтахаяа болиторoo ...раа. Үгэ хэлэгшэд олон ...лнуудые оруулжа, ...тогтоол баталан абаа ...эдэ шиидхэбэринүүдэй ...элтэ сомоной Соведэй ...адуудта даалгагдаһан

...ун зоной сүлөө сагые зү... һайнаар үнгэргэхэ асуу... ехэ анхарал мүн лэ ...лагдана. Соведэй со... ба гэгээрэлэй талаар ...гэлжын комисси эдэб...үсхэлтэйгээр бүхы хү...еэ ябуулна. Уланхаа...өөгэй клубта хододоо ...т, наадан үнгэргэгдэ...айдаг.

...оведэй гүйсэдком, сов... партийна эхин орга... ба дирекци хүн зо...уудал байдал һайжа...а тушаа асуудалнуудые ...н заседани дээрээ шиид... болонхой. Совхозой ди... хүниие ажалда аба... урид тэрээндэ ямар ...ари танюулжа үгэхэб, ...гэр байра дүрадхахаб ...эгэ асуудал шиидхэһэн ...ю захиралта бэшэдэг

...Депутадууд һунгагша...а эрилтэнүүд ба шиид...ээр болоһон асуудал... хододоо мэдэһэн бай...Ушар иимэһээ бүхы хүдэлмэрээ ябуулхадаа, тэдэнэйнгээ хүсэндэ түшэглэдэг байнабди. — гэжэ гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Б. Д. Вандаев хөөрэнэ. Һунгагшад ажаглалтанууд ба һанамжа дурадхалнуудаа хэлэдэг, гомдолнуудые оруулдаг ха юм. Эдэбэниинь тоошололнууд хэгдэдэг байна.

Тус Соведэй гүйсэдком депутадуудтаингаа хамта һунгагшадай захиануудые һайнаар дүүргэхэ гэжэ эрмэлзэнэ. Зарим захиануудынь олоной хүсөөр бэелүүлэгдэнэ, жэшээлхэдэ, һуурияа болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха хэрэгтэ, бүхы хүн зон хабаадуулагдана.

Соведэй депутат, эндэхи участково врач Д. С. Аюшеев һунгагшадай захиануудые дүүргэхын түлөө эдэбхитэйгээр оролсодог юм. Тэрэ нүхэдэй сүүдэй түрүүлэгшээр, арадай хиналтын гол бүлэгэй гэшүүнээр һунгагданхай. Һүүлэй хэдэхэн һарын туршада нүхэдэй сүүдэй дүрбэн заседани үнгэргэгдөө, фельдшерскэ шэнэ пункт нээхэ тушаа һунгагшадай захиа бэелүүлэгдээ.

Совхозой түрүү һаалишан, депутат Н. Ц. Очирова тухай гансал магтаалай үгэнүүдые эндэ дуулахат. Тэрэ Уланхаанай һү паалиин фермын депутадуудай постые хүтэлбэрилнэ, коллективэйнгээ суглаанууд дээрэ үйлэдбэриин гол асуудалнуудта тогтожо, шанар һайнтай продукци үйлэдбэрилхэ, һуудал байдалда хабаатай асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ хабаадалсадаг. Тэрэнэй хүтэлбэри доро фермын лаборатори һайнаар хүдэлдэг болоо. Тиигэжэ үдэр бүри һаагдаһан һүнэй шанар тодорхойлогдоно.

Малай үүлтэрые һайжаруулха асуудал тон шухала гэжэ депутат тоолодог. Искусственна үрэжүүлгын пунктын хүдэлмэри гүримшүүлагданхай.

Арадай депутадуудай эдэбхи үүсхэлтэй хүдэлмэри тухай үшөө олон жэшээнүүдые дурдамаар. Депутадууд — хонишод Владимир Очирович Рабжаев. Цыдема Бадмаевна Ухинова, малшад Санжидма Аранзаевна Тыхеева, Александра Мэдашиевна Степанова болон бусад тэдэнэй тоодо ороно.

Соведэй хүдөө ажахын талаар саг үргэлжын комиссиие совхозой зоотехник Юрий Лобсонович Мактаев ударидана. Тэрэнэй үүсхэлээр депутадуудта ба мэргэжэлтэдтэ гүүртэнүүд ба отаранууд даалгагдажа үгтэнхэй. Мүнөө Уланхаанай сомоной Соведэй депутадууд ниитын малай үбэлжэлгые урагшатайгаар үнгэргэхын, хабарай тарилгада һайнаар бэлэдхэхын, ажалшадые худалдаа наймаанай талаар медицинын ба хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгые һайжаруулхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлнэ.

В. ГАРМАЕВ,
манай штатнабшэ корр.
Хурамхаанай район.

ХЭТЭДЭЭ МҮНХЭ РЕВОЛЮЦИОННО ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНА ҺУРГААЛ—МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМ МАНДАХА БОЛТОГОЙ!

(КПСС-эй ЦК-гай 1983 оной Майн 1-нэй Уряануудһаа).

ТҮРЭЛ БУРЯАД ХЭЛЭН ДЭЭРЭМНАЙ

Совет арад, дэлхэйн түрүү үзэлтэй хүн түрэлтэн бүхы дэлхэйн ажалшадай вождь Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 113 жэлэй ойе баяр баясхалантайгаар тэмдэглэжэ байна. Мүн тиихэдэ «Марксизмын гурбан эшэ үндэһэн болон бүрилдэһэн гурбан хубинь» гэһэн В. И. Ленинэй хүдэлмэриин хэблэгдэһээр тэбхэр 70 жэлэй ой гүйсэбэ. Владимир Ильичэй суртал һургаалые, тэрэнэй хэтэдээ мүнхэ сэсэн мэргэн зохёолнуудые совет арад, бүхы дэлхэйн түрүү үзэлтэй олониитэ шудалан үзэдэг, ехэтэ һонирхон уншадаг байна.

Манай орондо Совет засагай тогтоһонһоо хойшо В. И. Ленинэй зохёолнууд харийн оронуудай болон СССР-эй арадуудай зуун арбан юһэн хэлэн дээрэ 576 миллион хэһэгээр хэблэгдэһэн түүхэтэй. Дэлхэй дээрэ Ленинэй зохеолнуудай оршуулга тоогоорнгоо талаар нэгэдэхи һуури эзэлнэ.

В. И. Ленинэй зохёолнуудай гүйсэд суглуулбари дэлхэйн арадуудай олохон хэлэн дээрэ хэблэгдэн гаргагданхан. Ленинэй зохёолнуудай 55 ботиһоо бүридэһэн гүйсэд суглуулбариие вьетнам хэлэн дээрэ оршуулха хэрэг 1981 ондо дүүргэгдэһэн юм.

Агууехэ багша Ленинэй гайхамшагта зохёолнуудһаа һургаал абажа, буряад арадшье шэнэ социалис байдал зохёон байгуулха хуби заяатай байгаа ха юм.

Буряадай республикын тогтохотой хамта үшөө 20-ёод онуудта Ленинэй зохёолнууд буряад хэлэн дээрэ оршуулагдажа эхилһэн. Эдэ жэлнүүдтэ хамта дэрбээ далаад ном хэблэгдэн, буряад хэлэн дээрэ гаранхай.

В. И. Ленинэй 1920 оной октябриин 2-то Россиин коммунис залуушуулай союзай Бүхэроссиин III съезд дээрэ хэлэһэн үгэ «Залуушуулай Союзай зорилгонууд» гэһэн ном 1924 ондо буряад хэлэн дээрэ оршуулагдажа хэблэгдэһэн байна. 1925 ондо Ленинэй кооперации тухай бэшэһэн статья, хэлэһэн үгэнүүдые суглуулһан «Коопераци тухай хэлэһэн, бэшэһэн зүйлнүүд» гэһэн гаршагтай ном гурба мянган хэһэгээр хэблүүлэгдээ бэлэй.

1925 ондо хуушан монгол алфавит дээрэ «Хүдэлмэришэд болон таряашад эмэгтэйшүүл тухай» гэһэн суглуулбари буряадай эрдэмэй комитет хэблэһэн байгаа. Буряадай элитэ эрдэмтэ, профессор Гомбожап Цыбиковэй оршуулһан «Таряашад тухай статьянууд болон хэлэһэн үгэнүүд» гэһэн ном 1926 ондо гаргагдаа. 1930 ондо хуушан монгол алфавит дээрэ уран зохеолшо Цыденжап Дондубоной оршуулһан «Октябриин ойнуудта зорюулжа, В. И. Ленинэй хэлэһэн үгэнүүд» хэблэгдэһэн. 1933 ондо лата алфавит дээрэ В. И. Ленинэй «Карл Маркс», «Коммунизмда зүүнэй тала баримталһан «ухибүүн өвчөной үбшэн», «РСДРП-гэй II съезд тухайда домог», «Карл Марксын сурталай түүхэтэ хуби заяан» гэһэн зохёолнууд буряад хэлэн дээрэ оршуулагдажа гаргагдаһан байдаг.

1938—1940 онуудта «Марксизм болон восстани», «Европын холбоото штадууд гэжэ лозунг тухай», «Багашье хадаа һайниинь дээрэ», «Иван Васильевич Бабушкин», «Фридрих Энгельс», «Агууехэ үүсхэл» гэжэ номууд оршуулагданхай.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ В. И. Ленинэй зохеолнууд буряад хэлэн дээрэ оршуулагдаа. Арад зоной дунда суурхаһан олон тоото зохёолнууд оршуулагдан хэблэгдээ, нэрлэбэл: «Гүрэн тухай», «Ородой социал-демократуудай зорилгонууд», «Совет засагай ээлжээтэ зорилгонууд» гэхэ мэтэ номуудынь буряад хэлэн дээрэ гараа. Мүн томо зохёолнууд болохо «Империализм болбол капитализмын дээдэ шата мүн» (оршуулагшань Ц. Б. Цыдендамбаев), «Коопераци тухай» (оршуулагшань Ц. Б. Будаев), «Апрельскэ тезисүүд» (оршуулагшань Б. Р. Мужанов), «Агууехэ үүсхэл» (оршуулагшань Ж. Т. Тумунов), «Марксизмын гурбан эшэ үндэһэн болон бүрилдэһэн гурбан хубинь» (оршуулагшань Д. Д. Лубсанов), «Демократическа революцида социал-демократиин хоёр тактика» (оршуулагшань Лубсанов) ба бусад зохёолнууд гаргагдаа.

Һүүлэй жэлнүүдтэ тусхай темээр суглуулагдаһан зохеолнуудай согсолборинууд хэблэгдэнэ. 1959 ондо «Марксизмые хамгаалан, ревизионизмда эсэргүүгээр бэшэһэн зохеолнууд», 1960 ондо — «СССР-тэ социализм, коммунизм байгуулгын асуудалнууд». 1961 ондо «Шажан тухай», 1962 ондо «Коммунис ёһоной хүмүүжүүлгэ тухай», 1963 ондо «Ажалай бүтээсэ тухай», 1964 ондо «Совет социалис демократи тухай», 1973 ондо «Национальна асуудалаар хэгдэһэн шүүмжэлхы тэмдэглэлнүүд» гэхэ мэтэ согсолборинууд гаргагданхай. Тиихэдэ агуу багшымнай зохеолнууд хэдэ хэдэн дахин хэблэгдээ бшуу.

Жэшээлхэдэ, «Залуушуулай Союзай зорилгонууд» 1924, 1947, 1961, 1962, 1977 онуудта барлагдаһан гээшэ.

Мэнэ һаяхан Буряадай номой хэблэлээр ажалые эрдэм ухаанай еһоор эмхидхэхэ тухай асуудалда зорюулагдаһан В. И. Ленинэй статьянууд, хэлэһэн үгэнүүд, бэшэгүүд болон бусад зохеолнуудай бүлэгүүдһээ бүридхэгдэһэн согсолбори хэблэгдэбэ. Оршуулгыень хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор Лубсан Доржиевич Шагдаров хэһэн байна. Энэ ном наймаан хубинуудһаа бүридэнэ.

Имагтал совет засагай үедэ жаргалта буряад арад өөрынгөө түрэлхи хэлэн дээрэ агуу багша, вождь Ленинэй зохёолнуудые уншаха, шудалха аргатай болоо бшуу. Тиихэдэ В. И. Ленинэй зохёолнуудые буряад хэлэн дээрэ оршуулга хадаа үндэһэн буряад хэлэнэй шэнэ шэнэ терминүүд болон үгын холбоо напрявлануудаар баяжаха хэрэгтэ ехэхэн нүлөө үзүүлһэниинь мэдээжэ. Буряад арад минии бэшэ иимэ онцон үгэнүүдые зохеоһон гээшэ: «Агуу Ленинэй һургаал мүнхэ, арад зоной хүсэн ехэ», «зоной сэдьхэл — Лениндэ, зоной харгы — коммунизмда».

Манай орондо коммунис байгуулалтын үргэн далайсатайгаар бэелүүлэгдэжэ байһан үедэ ленинизмын илалта түгэлдэр түгые бүри дээшэнь үргэжэ, Ленинэй заа һан замаар түрэл Коммунис партиингаа хүтэлбэрээр урагшаа дабшажа байһан сагтамнай эдэ номуудай тон ехэ удха шанартай байһаниинь хэндэшье элитэ.

Н. ДУГАРОВ,
Хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

ПАРИЖДА ЭМХИДХЭГДЭҺЭН 1914—1940 ОНУУДАЙ ОРОД БОЛОН СОВЕТ ПЛАКАДАЙ ВЫСТАВКЭ ФРАНЦИИН ОЛОНИИТЫЕ ЕХЭТЭ ҺОНИРХУУЛНА. ЭНЭ ВЫСТАВКЭ ПАРИЖАЙ АРМИ БОЛОН СЭРЭГЭЙ ТҮҮХЫН НАЦИОНАЛЬНА МУЗЕЙ СОО НЭЭГДЭЭ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ОРОД БОЛОН СОВЕТ ПЛАКАДАЙ ВЫСТАВКЭ ДЭЭРЭ.

ТАСС-ай фотохронико.

Социалис оронуудаар

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ҮЙЛЭДБЭРИИЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ ЗАМААР

УЛААН-БААТАР. Баруун Монголдо үзэсхэлэн һайхан Айраг гэжэ нуга голдо мүнөөнэй болбосон түхэлтэй хото бодхоогдоно. Эндэ «Энхэ тайван» («Мир») гэжэ хүдөө ажахын шэнэ кооперативай түб бууса бодхоогдожо байна. Нютагай барилга-хабсаргалгын трестын коллектив барилга хэнэ. Электростанци, хүүгэдэй ясли-сад, интернат һургуули ашаглалгада үгтэнхэн. Больницын, клубай ба гостиницын байшангууд ашаглалгада үгтэхөөр бэлдэгдэнэ.

Шэнэ ажахы болбол республикын хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ тухай МНРП-гэй болон МНР-эй правительствын анхарал оролдолгын үрэ дүн болоно. МНРП-гэй XVIII съездын шиидхэбэринүүдэй ёһоор, энэ табан жэлдэ һалбариин продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн 22—26 процентээр дээшэлхэ, харин хүдөө ажахыда зорюулагдадаг капитальна һомолоолтонууд бүхыдөө гурбанай нэгэ хубяар ургаха байна. Шэнэ газар ашаглалгада, госхозуудые, һү һаалиин фермэ болон эбэртэ бодо мал шахан таргалуулха талмайнуудые барилгада эдэ мүнгэ зөөриин гол хубинь зорюулагдаха юм.

Тосхоной ажалшадай оролдосотой һайн хүдэлмэриин ашаар тодорхой үрэ дүнгүүд туйлагдажа эхилээ. Мүнөө орон дотор 9,5 шахуу миллион толгой залуу мал харууһалагдана. Энэнь габан жэлэй эхинэйхиһээ 350 мянган толгойгоор олон болоно.

ИМАГТАЛ ЭРХИМ ШАНАРАЙ ПРОДУКЦИ

БУДАПЕШТ. Венгриин судна болон кран бүтээлгын заводой хүдэлмэришэдэй гараар бүтээгдэһэн портын ба тамаржа ябадаг кранууд элдэб географическа широтада хүдэлдэг. Тус предприятиин бүхы түүхэнь совет-венгер харилсаа холбоонтой таһаршагүй холбоотой юм. Үнгэрһэн 38 жэлдэ совет захилаар эндэ гурбаһаа зуун тонно хүрэтэр ашаа тээдэг портын ба тамаржа ябадаг 3 мянга шахуу кран баригдаа.

Советскэ Союзые эрхим шанартай продукциар саг болзорто нь хангаха гээшэ предприятиин коллективэй социалис мүрысөөнэй ёһо заншал болонхой. Байгша оной нэгэдэхи кварталда кран бүтээгшэд СССР-тэ эльгээгдэхэ 16 тонныи хоёр тамардаг кран хабсаргажа дүүргээ. Тэдэнэй нэгэниинь эльгээгдэхээр бэлдэгдэжэ байна.

Продукциие наринжуулан һайжаруулгада, үйлэдбэриие үргэдхэлгэдэ совет-венгер харилсаа холбоон саг үргэлжэ туһалдаг.

ШАБАР ЗҮЙЛНҮҮДЫЕ БҮТЭЭХЭ ТҮХЕЭРЭЛГЭ

БЕРЛИН. Зоннеберг хотодохи машина бүтээлгын «Тюрина» гэжэ комбинат шабар зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэдэг промышленна түхеэрэлгэнүүдые СЭВ-эй гэшүүн-оронуудта олоор эльгээдэг юм. Шабар амһаргануудые бүтээдэг поточно лининүүдые, хэб дарадаг машинануудые, хатаадаг камеранууды тэрэ бүтээдэг. Тэрэнэй продукциин 80 шахуу процентнь социалис хани нэгэдэлтэ оронуудта худалдагдадаг. Һүүлэй жэлнүүдтэ хана жэгдэлэн шэмэглэхэ тэбхэрхэн зүйлнүүдые 750 пресс имагтал Советскэ Союзда зорюулагдан хабсаргагдаһан байна.

Эндэхи машина бүтээгшэдэй продукци эрхим шанартай байнаараа шалгардаг юм. Комбинадай бүхы коллектив, нэн түрүүн залуу хүдэлмэришэдэй бригаданууд энэ зорилгые шиидхэлгэдэ хубитаяа оруулдаг. Тэдэнэй нэгэниинь СССР-эй 60 жэлэй ойн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

ТЕХНОЛОГИИЕНЬ НАРИЖУУЛАН ҺАЙЖАРУУЛНА

БУХАРЕСТ. Жэлэй эхинһээ хойшо эндэхи шэл зүйлнүүдэй фабрикада хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ түүхэй эдээр 5 мянганһаа дээшэ тонно шэл үйлэдбэрилэгдөөд байна. Иимэ хэмжээнэй продукци үйлэдбэрилхын тулада 3400 тонно кварцай элһэн, 700 тонно избёосхо, 830 тонно содо, тэрэшэлэн 450 мянга шахуу тонно кубометр байгаалиин газ үйлэдбэрилхэ хэрэгтэй болохо байгаа.

Үйлэдбэриин арга технологиие нарижуулан һайжаруулһанай ашаар ниислэлэй предприятиин коллектив эбдэрһэн шэл хэрэглэлгын хубиие 45 процентдэ хүргэжэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые горитойгоор доошолуулһан байна. Мүнөө жэлдэ фабрика дээрэ 22 мянган тонно эбдэрхэй хуушан шэл хэрэглэжэ, хоёр миллионһоо дээшэ кубометр байгаалиин газ болон бусад ехэ хэмжээнэй материалнуудые алмахаар хараална.

ТЕХНИЧЕСКЭ ХҮГЖЭЛТЭ ДЭБЖЭЛТЫЕ НЭБТЭРҮҮЛНЭ

БУХАРЕСТ. Румыниин шахтернууд мүнөө жэлэй түрүүшын кварталай түсэбтэ даабаринуудые 100 мянган тонноор үлүүлэн дүүргээ.

Ажалаа эрдэм ухаанай заабариин ёһоор эмхидхэһэниинь мүнөөнэй түхеэрэлгэнүүдые, тэрэ тоодо электронно түхеэрэлгэнүүдые үргэнөөр хэрэглэһэнэй ашаар ажалай амжалтанууд туйлагдаһан байна.

Нүүрһэн хадаа Румыниин гол баялигуудай нэгэниинь болоно. Габэшье имагтал социализмын үедэ нүүрһэнэй промышленность хүгжөөгдөө юм. Советскэ Союз ба бусад социалис оронууд энэ талаар республикада ехэ туһа хүргөө. Нүүрһэ малталгада хэрэглэгдэдэг совет комбайнуудые, оньһожоруулагдамал проходческо комплекснуудые горнягууд үндэрөөр сэгнэдэг.

Мүнөө СРР өөрөө ашагта малтамал олзоборилгын техникын горитой хубиие бүтээдэг болонхой.

Байгаалиин баялигуудые ашаг үрэтэйгөөр ашаглаха асуудалнуудта РКП-гэй XII съезд онсо анхарал хандуулһан байгаа. Оронoй арадай ажахые, тэрэ тоодо дулаанай электростанцинуудые хиида элшээр хүсэд хангахын тула 1985 ондо 75 миллион лигнит үйлэдбэрилдэг болохо зорилго шахтернуудай урда табигданхай. Энэ программань амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ. Ойрын сагта Горж, Вылчэ, Карад-Северин, Мехединци, Хунедоара болон бусад уезднүүдтэ шулуун нүүрһэнэй шэнэ уурхайнууд ашаглалгада оруулагдаха байна.

(ТАСС).

Соёлой hонин

НАЙМААНДА ҮГТЭБЭ

1982 оной декабриин 21-дэ Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо үнгэрhэн КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй ба РСФСР-эй Верховно Соведэй хамтын баярай суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андропов «СССР-эй 60 жэл» гэhэн элидхэл хээ hэн. Тэрэнь оршуулагдажа, Буряадай номой хэблэлээр брошюра болгогдожо буряад хэлэн дээрэ барлагдаад, республикымнай номой магазинуудта оробо.

Т. МАЛЬЖИГАЕВА, товаровед.

ЗАГАhАТЫН ХОНИШОДТО

«Дуулим уужам харгыгаар, дуугаа дуулан табилуулнаб» гэhэн үгэнүүдтэй дуунай аялга шэхэн соомни дуулдахадал гээ hэн. Хонгёо дуунуудые дуулаhан, хүхюу зугаа хөөрөөтэй болоhон Хэжэнгын соёлой байшангай «БИС» («Боремся и славим») гэжэ нэрлэгдэhэн агитбригадын гэшүүдтэй хамта Загаhатын совхоз тээмэндэ ошоhон байнабди.

Нииты малай үбэлжэлгын үедэ энэ агитбригада оло дахин малшадта ошоhон, тиихэдэ тусхай нэгэ нииты клубна декадада тэрэ эдэбхитэйгээр хабаадаhан байна гэжэ тэмдэглэмээр.

Харгыдаа машинамнай эбдэрбэшье, Загаhатын совхозой гаражай хүдэлмэришэд ехэ туhа хүргэн, түргэн болзор соо заhабарилаа. Саhанай орожо байбашье, харгыдаа мордобобди. Нэн түрүүн Загаhатын соёлой байшангай директор С. Р. Баяндуевтай уулзажа, тус байшангай агитбригадын хаана малшадые хангаhыень мэдээд, Загаhатын совхозой суута хонишод-зуутадта ошобобди. Тус совхоздо табан хоничод зууннаа зуун хурьга абаhан байба. Тэдэнэй дунда Хажуу-Булаг гэжэ газарта үбэлжэдэг хонишод М. М. Шалуев, И. Б. Ербаев гэгшэдтэ агитбригадынхид айлшалан ошоо.

...«БИС» агитбригадын концертые агитбригадын гэшүүн Баир Шойдоков «Россия» гэжэ дуугаар нээгээ. Гитара дээрэ hайхан аялгануудые тэрэ өөрөө гаргаж наадаа, тэрэнине баян дээрэ Виктор Аносов дэмжээ. Тиихэдэ соёлой байшангай хореограф Светлана Танхаева олон хатарнуудые, нэрлэбэл, монгол, персидскэ хатарнуудые уян гоёор гүйсэдхэжэ, бултанда hайшаагдаба. «Хабар байгаа» гэhэн рассказ уран гоёор Роза Дамдинжапова уншаhан байна. Концертые хүтэлбэрилэгшэ Түмэн Танхаев «hайн даа» гэжэ дууе яhала hайханаар гүйсэдхөө. Удаань хонишодой, хурьгашадай гуйлтаар А. Андреевэй «Эжы» гэжэ дууе Б. Шойдоков хоёр дахин дуулаба.

— Концерт hонин байна. Хододоо ерэжэ байгыт, Загаhатынхид ерэжэ, концерт харуулдаг, — гэжэ И. Б. Ербаевай хани нүхэр Е. Р. Дылыкова хөөрэнэ.

Дүрбэдэхи жэлээ хонич ажал дээрэ хүдэлжэ байбашье, Иван Булгатовичай бүлэ хоёрдохи жэлээ зуутанай тоодо оронхой. Мүнөө жэл 107 хурьга зуун эхэ хонин бүриhөө абанхай. Тэдэнээ hайнаар түлжүүлхэ зорилготой байhанаа мэдүүлбэд. Харин энэ үедэ Михаил Махасаевич Шалуев 100 эхэ хониноо 111 хурьга абаhан алдартай. Мүн эндэ хурьга абалсаха хэрэгтэ зорилготойгоор хүдэлдэг хурьгашад хүбүүдэй хубитые баhал тэмдэглэмээр. Тэдэнэй дунда Баир Галданов оролдосотойгоор ажаллана.

Б. ДОРЖИЕВА.

ТООСООТО КОНЦЕРТ

Республикымнай байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаhан Железнодорожно районой уран hайханай коллективүүдэй тоосоото концерт «Рассвет» гэжэ Соёлой ордондо hаяхан үнгэргэгдэбэ.

Энэ тоосоото концертдэ хабаадалсаhан коллективүүд тухай тодорхойлон хэлэлтэй.

Түбхын түрүүн районойнгоо уран hайханай харалгын маглайда ябаhан хоорой хэдэн коллектив дээрэ тогтое. Улаан-Үдэ станциин локомотивна депогой эрэшүүлэй арадай хоор. А. Н. Севергин, А. П. Кузнецов, А. А. Чесноков. И. И. Музыка, И. Г. Сафронов, Н. И. Сербин гэгшэд энэ коллективэй эдэбхитэд болоно. Тиихэдэ ЛВРЗ-гэй ветерануудай хоорто А. С. Буцко, Г. В. Пешков, М. Ф. Бугрова, М. С. Байрах, М. Н. Новикова гэгшэд хори гаран жэлэй туршада дуунуудаа хангюурдаhаар. ЛВРЗ-гэй соёлой байшанда РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй соёлой габьята ажал ябуулагша, хормейстер В. И. Хижняковой хүтэлбэрилдэг эрэшүүлэй арадай хоорто үйлэдбэриин түрүүшүүл болон уран hайханай искусствын ветеранууд олон юм. Мүн лэ мэдээжэ дуун болон хатарай «Сибирские узоры» ансамбль, «Байкальские зори» ансамбль. ЛВРЗ-гэй соёлой байшангай хатарай арадай ансамбльда габьяа бэлигтэй залуушуул олошороо.

Совет, монгол, вьетнам болон лаос студентнүүдhээ бүридэhэн индустриально-педагогическа техникумэй «Дружба» гэжэ ансамбль эрилтэ ехэтэй жюрин, харагшадай hайшаал магтаалда хүртөө. Тэдэнэй гүйсэдхэhэн «Если бы парни всей земли» гэhэн дуунай бадагуудынь монгол, лаос, вьетнам болон ород хэлэн дээрэ зэдэлhэн байна. Т. Вампиловагай хүтэлбэрилдэг соёл-гэгээрэлэй училищиин «Найдал» гэжэ арадай ансамбль гүнзэгы удхатай программаараа суглараашадые баясуулаа.

Железнодорожно районой уран hайханай коллективүүдэй тоосоото концерт дуунай болон хатарай ёhото hайндэр боложо шадаа. Энэ концертдэ хабаадагшад халуун альга ташалгаар үдэшэгдөө hэн. Энэ хадаа уран hайханай хүтэлбэрилэгшэд, хормейстернүүд, балетмейстернүүд А. Куплянт, В. Хрущев, П. Дружинин, Н. Селезнев, А. Ваулин, Г. Терентьева, Т. Вампилова, Б. Буянтуева, Г. Горшкова, С. Халбаева, П. Щапова, В. Кравцова болон бусадай габьяа болоно.

П. БУРМАКИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Арадай дуунуудые гүйсэдхэгшэ Р. Тимофеева. 2. Арадай «Найдал» гэжэ ансамбль.

Авторай фото.

ЗАНШАЛТА БОЛ...

«Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай шэнэ актова зал тээмэндэ ашаглалгада ороо hэн. Тэрэ сагhаа хойшо энэ hаруул, уужам багтаамжатай зал соо hонирхолтой хэмжээ ябуулганууд, уулзалганууд үнгэргэгдэдэг болонхой.

Эндэ Буряадай гүрэнэй оперо болон балетэй академическэ театрай дуушадтай институдаймнай багшанар, студентнэр hаяхан уулзаа. СССР-эй арадай артист Ким Базарсадаев, РСФСР-эй арадай артист Дугаржап Дашиев, хүгжэм найруулагша Базыр Цырендашиев, бэлигтэй залуу дуушад Ольга Аюрова, Сурена Дашныренова, Болот Бороев гэгшэд уулзалгада... саа.

Энэ үдэшэ ... хүгжэмэй ... болоо. Уулзалга... дэ айлшад студ... далнуудта хар... уулзалганууд ... гогдохоор хара...

Л. ЦЫР...

«КАСКАД»—МАНАЙ АЙЛШАН

«Каскад» гэжэ нэрэтэй хүгжэмтэ коллектив Улаан-Үдэ хотын ээлжээтэ дууша айлшан боложо, hаяхан хүгжэмэй училищиин концертнэ зал соо бэлиг шадабаряа харуулhан байна.

Энэ бүлэгэй эмхидхэгдэhэн түүхэ яhала hонирхолтой. Мэдээжэ хүгжэм найруулагша, дуушан В. Мигулиин хүтэлбэри доро энэ коллектив эмхидхэгдэhэн юм. Тиихэдэ өөhэдын ямаршье шэглэлгүй, хүгжэмэй ямаршье маяг баримталдаггүй юрын лэ дуунай-инструментальна ансамбль hэн. Удаан саг соо В. Мигулитай хүдэлмэрилхэдөө, ансамблиин хүгжэмшэдэй дүршэл шадабаринь мүлиржэ, аялга дууниинь бүри нугархай болоо hэн бэлэй.

— 1975 — 78 онуудта телевидениэдэ гү, али радиогоор В. Мигулиин гүйсэдхэhэн дуунуудые манай коллектив дэмжэн наададаг hэн, — гэжэ рок-бүлэгэй уран hайханай хүтэлбэрилэгшэ Виталий Иванович Фроликов хөөрэнэ. — Тэрээнтэй суугтаа хүдэлhэн жэлнүүд бидэнэй хүгжэлтэдэ горитойхон нүлөө үзүүлээ. Тэндэл өөhэдынгөө хүсэ шадалые ойлгоходоо, аминдаа нэгэ бүлэг болое гэhэн бодол бидэндэ түрөө hэн.

1978 ондо «Каскад» гэжэ нэрэ абаад, өөhэдынгөө хүгжэмэй шэглэл баталхадаа, «рок» маягые гол шэглэл, коллективэйнгээ нюур болгоhон юм. Тиихэ үедэ хүгжэмэй «диско» бүхы хүн зоной зүрхэ эзэлhэн байгаа. Зарим хүгжэмтэдынь «диско» маягые баримталая гэдэг hэн. Юуб гэхэдэ, дундашаг ансамбль байнхаар бэлэн аргаар орон дотороо мэдээжэ боложо, олоной дуратай ансамбльнуудай тоодо ороходошье hайн hэн гэжэ hанахадаа болоhон байгаа.

Тэрэл жэлдэ Гаванадахи студентнэрэй бүхэдэлхэйн фестивальда зорюулагдаhан дуушадай Бүхэсоюзна конкурсдо лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэхэдөө, зүб харгы шэлэhэнээ тэрэ заримашуулынь ойлгоо hэн. Удаань «Каскад» орон доторoo, хари гүрэнүүдээр гастрольдо ябажа эхилээ. 1980 ондо «Hамарай аялганууд» гэжэ түрүүшынгээ миндаhа «Мелодия» фирмэдэ бэшүүлжэ гаргаа. Мүнөө үшөө нэгэ миндаhа тэрэл фирмээр бэшүүлжэ байна.

— Бидэ хүгжэм найруулагшадта дуунуудые, дуунуудай композици бэшэхыень захидагбди. Тусхай бидэндэ гэжэ найруулагдаhан дуунуудые гүйсэдхэдэгбди. Энэ манай коллективэй гол хуули болоно,— гээд В. И. Фроликов хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — А. Зацепин, И. Дорохов, О. Сорокин, В. Пресняков болон бусад бидэнэй репертуарта гэжэ «рок» маягай дуунуудые бэшэнэ. hүүлэй үедэ джаз-рок маягай дуунуудые репертуартаа оруулахайбди. Юуб гэхэдэ, хүнэй hанаан бодол, байдалые хүгжэм дээрэ харуулхадаа «рок» маяг яhала баян аргануудтай юм, — гээд хөөрөөгөө тобшолбо.

«Каскадайхид» концерт табихадаа, «рок» маягтаа зохидоор тааруулжа, үнгэтэ гэрэл туяа ялалзуулан хэрэглэнэ. Тэдэнэй гүйсэдхэhэн дуунуудые харагшад hайнаар угтажа, мүнөө үеын дуу хүгжэмэй эрилтэдэ хүрэмөөр гэжэ сэгнээ.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

ТҮРҮҮШ... УУЛЗА... ЮУ ХАРУУЛ...

Эхэнэрнүүдэй дунда шатараар республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө эхилhэн наадаанай хэдэн уулзалганууд болобо. Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр республикын үнинэй шатаршан Энгельсина Улымжиева Абзаевае, Анна Столярова Косторновае, Светлана Жеребцова Максимовае, долоодохи классай hурагша Дарима Гуржапова Александровае шүүhэн байгаа. Мүн энэ үдэр республикын чемпионка Татьяна Агафонова Бадмаевае, юhэдэхи классай hурагша Соня Очирова технологическа институдай студентка Людмила Усольцевае илажа, түрүүшын очко бэшүүлhэн юм. Тиихэ...

ЗУРГААДА... НААДАНАЙ hҮ...

Эрэшүүлэй дунда республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө эхилhэн наадаанда зургаадахи уулзалга үнгэргэгдэбэ.

Дүрбэдэхи уулзалгын болоходо наадаанда түрүүлжэ ябаhан Павел Кликунов сагаанаар наадаhан Анатолий Рушаковой ноёной тала руу шанга доботолго эмхидхээ. Эндэ тээлмэрдэhэн Рушаков бодонуудаа абарха зүб шиидхэбэри харангүй, тэдэнээ алдаhан, удаань шүүгдэhэн байгаа. Эдир шатаршад сооhоо шадамар бэрхээр наадажа эхилhэн Баир Буруев дүрбэдэхи уулзалгада Анатолий Раднаевые шүүhэн, нүгөөдэ—Баир Доржиев Хэжэнгэhээ ерэhэн Сангадиевтай тэнсэhэн байна.

Мастерта кандидат Олег Шандибаев ээлжээтэ наадандаа Игорь Брылёв, Баир Доржиев хоёрто шүүгдэhэн hаа, зургаадахи наадандаа юундэшьеб ерээгүй. Шатаршан Брылёв табадахи, зургаадахи наадаанда Владимир Агафонов, Африкан Андреев хоёрто, Баргажанhаа ерэhэн Николай Галданов эдир шатаршан Юрий Барнаковто шүүглээ. Агафонов удаадахи уулзалгануудта Максимов, Александр Матвеев хоёрые шүүхэдээ, мүрысөөнэй таблицада байдалаа hайжа...

Хилын саанаhаа

ТАСС АПН

ЛЕНИНИЗМЫН СУРТАЛ hУРГААЛНУУДАЙ ИЛАН МАНДАЛГА

КАБУЛ. В. И. Ленинэй түрэhөөр 113 жэлэй ойдо зорюулагдаhан баярай суглаан Афганистанай ниислэл хотодо болобо. НДПА-гай ЦК-гай Политбюрогой, НДПА-гай ЦК-гай ба Революционно Соведэй гэшүүд, Афганистанай олониитын түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадаhан байгаа.

НДПА-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Афганистан-совет хани барисаанай бүлгэмэй түрүүлэгшэ Анахита Ратебзад дэлхэйн пролетариадай вождь, хүдэлмэришэд болон таряашадай дэлхэй дээрэхи түрүүшын гүрэнэй үндэhэ hуурине табигшын ажабайдал, ажал ябуулга тухай элидхэл хэбэ. В. И. Ленин хадаа империализм болон хархис хүсэнүүдтэ эсэргүү эсэшэ сусашагүй тэмсэлшэ, пролетарска интернационализмын тугшан, эб найрамдалай ба арадуудай хоорондохи хани барисаанай түлөө тэмсэлшэ гэжэ хүн түрэлтэнэй дурасхаалда хэтэдээ үлэнхэй. Ленинэй суртал hургаал манай үе сагта эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ даа hан байдалай түлөө, империализм болон хархис хүсэнүүдтэ эсэргүү эрид шууд тэмсэлдэ айхабтар ехэ удха шанартай байна гэжэ А. Ратебзад тэмдэглээ.

Апрелиин революци болон тэрэнэй хүгжэлтын шэнэ шата СССР-эй ба Афганистанай хоорондохи хэтэ үеын заншалта хани барисаае, харилсаа холбооё үндэр дээдэ шатада гаргаhан байна гэжэ А. Ратебзад саашадаа хэлэбэ.

ДЕЛИ. XX зуун жэл ленинизмын суртал hургаалнуудай илан мандалгаар, социализмын илалта түгэсөөр дабшаха, колониальна байгуулалтын hандаран hалаха, түби дэлхэй дээрэ революционно хубилалтануудай болохо байhан тухай дэлхэйн пролетариадай вождь В. И. Ленинэй оюун ухаан бодолоороо уридшалан мэдэhэн, тэрэнь бодото байдалда бэелүүлэгдэн бадарhан байна гэжэ Индиин Коммунис партиин национальна Соведэй секретарь Н. К. Кришнанэй эндэ толилогдоhон мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Дэлхэйн империализмын харата муухай ябуулгануудые үүдхээшье hаань, Совет гүрэн илагдашагүй хүсэн боложо шадаа гэжэ документ дотор тэмдэглэгдэнэ. СССР-эй, дэлхэйн социалис байгуулалтын ашаар Азиин, Африкын ба Латиин Америкын арадууд колониальна дарлалта мүлжэлгэhөө мултарhан байна.

РАБАТ. В. И. Ленинэй түрэhөөр 113 жэлэй ойдо зорюулагдаhан ленинскэ үдэрнүүд Мароккын промышленна томо ехэ түбүүдтэ—Касабланка болон Мохаммеди хотонуудта эхилбэ.

Энэ гайхамшагта hайндэртэ зорюулагдажа, Мароккын ниислэл хотодо баярай суглаан болоо. Дэлхэйн пролетариадай вождиин ажабайдал, ажал ябуулга тухай хөөрэhэн выставкэ нээгдэhэн, В. И. Ленин тухай уран hайханай фильмүүдэй фестиваль эхилhэн байна.

ВИА АГЕНТСТВЫН МЭДЭЭСЭЛ

ХАНОЙ. Вьетнамай ВИА гэдэг информационно агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, апрелиин 16-да Хитадай — Вьетнамай хилэ дээрэ ехэ хёмороон болобо.

Хитадай тала Каобанг, Лангшон, Хатуен провинцинуудай хилэ шадарай хэдэ хэдэн районуудые ехэ буугаар буудаhан байгаа гээд СРВ-гэй МИД-эй түлөөлэгшэ эндэ толилогдоhон мэдүүлгэ дотор тэмдэглэнэ.

Хилэ дээрэ Вьетнамай «hүйдхэлтэ ябуулгануудые» үүдхэхэдэнь, Хитадай засагаархид «харюугай хэмжээнүүдые» абаха баатай болоhон байгаа гэhэн Хитадай баталамжые тэрэ буруушааба.

Апрелиин 17-до Хитадай сэрэгүүд СРВ-гэй хилэ дээрэ шэнэ зэбсэгтэ hүйдхэлтэ ябуулганууды үүдхэhэн байгаа гэжэ ВИА агентство мэдээсэнэ. Хитадай тала Хатуен, Лайтяу, Хаонгльеншон провинцинуудай хилэ шадарай районуудые буудаhан байха юм.

Хаонгльеншон провинциин Мьонгхыонг уездэ Хитадай тала ехэ буугаар, миномедуудаар олон хүн зоной суглараhан дэлгүүрые буудаhан байгаа. 16 хүн, гол түлэб эхэнэрнүүд болон үхибүүд алуулаа, шархатуулагдаа.

ПЕКИН. Синьхуа агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, апрелиин 16-най үглөөгүүр Юньнань провинцидахи хилэ дээрэ оршодог Хитадай артиллериин частьнууд Вьетнамай сэрэгүүдые буудаа.

Юньнань провинцида Хитадай частьнуудай иимэ ябуулганууд «харюугай хэмжээн» болоhон байгаа гэжэ агентство батална.

ҮЕ САГАЙ ЭРИЛТЭ

ПРАГА. Чехословакиин «Руде право» хэблэл «Буу зэбсэгүүдые хуряалга — үе сагай эрилтэ» гэhэн документнүүдэй ба материалнуудай суглуулбарине чех хэлэн дээрэ барлажа гаргаба. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленум дээрэ хэлэhэн үгэ, СССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Москвада үнгэргэгдэhэн баярай суглаан дээрэ хэhэн элидхэл, совет хүтэлбэрилэгшын интервью тэрээн дотор толилогдоhон байна. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, шахардуу шанга байдалые hуларуулха, буу зэбсэгүүдые хуряаха, Европо түбидэ ба бүхы дэлхэй дээрэ аюулгүй байдал бэхижүүлхэ болон харилсаа холбооё хүгжөөхэ талаар шэглүүлэгдэhэн тодорхой дурадхалнууд, үүсхэлнүүд тэрээн дотор гаргагдаhан байгаа.

Буу зэбсэгүүдые хуряаха асуудалнуудаар КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй президент Г. Гусагай хэлэhэн үгэнүүд, Варшавска Договорто хабаатай гүрэнүүдэй Прагада баталан абаhан Политическэ деклараци энэ ном соо оруулагданхай.

МАДРИДТАХИ УУЛЗАЛГЫЕ hАЙНААР ТҮГЭСХЭХЫН ТҮЛӨӨ

ВЕНЭ. Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар нииты Европын зүблөөндэ хабаадаhан нейтральна ба бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй зургаан гүрэн — Австри, Финлянди, Югослави, Сан-Марино, Швеци болон Кипр мэдүүлгэтэйгээр зүблөөндэ хабаадаhан бусад оронуудта хандаба.

Тэрэнине бэелүүлхэ талаар урагшагүйдэлгэнүүдэй ушаржа байбашье, хэды орёо түбэгтэйшье hаань, Түгэсхэлэй акт гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанда урдынхидал мэтэ үндэhэ hуурянь болохо ёhотой гээд Австриин АПА гэдэг информационно агентство мэдээсэнэ.

Мадридтахи уулзалгын амжалтатайгаар дүүргэлгэ тэрээндэ хабаадаhан гүрэнүүдэй нииты Европын зүблөөн дээрэ эхилhэн хэрэгые үрэ түгэсөөр түгэсхэхэ арга олгохо байна гээд мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

ПРАГАДАХИ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ПРАГА. КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй президент Густав Гусак болон хани ёhоной албанай хэрэгээр ЧССР-тэ ерээд байhан ООП-ой гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ Ясир Арафадай хоорондохи хөөрэлдөөнүүд Прагада болобо.

Уласхоорондын асуудалнуудые, нэн түрүүн Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые зүбшэн хэлсэлгын үедэ США-гай политика эрид шангаар буруушаагдаhан байгаа.

Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй Прагада болоhон зүблөөн дээрэ СССР-эй ба социалис бусад оронуудай гаргаhан Палестинын асуудалые шиидхэхэ бүтэмжэтэй hайн үүсхэлнүүдые, мүн араб оронуудай гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшонорой Фесдэ болоhон зүблөөнэй дүнгүүдые Г. Гусак болон Я. Арафат үндэрөөр сэгнээ.

ХАРИЛСАА ХОЛБООГОО БЭХИЖҮҮЛХЭ

БЕРЛИН. СССР болон аха дүү бусад оронуудтай холбоо барисаагаа али бүхы талаарнь бэхижүүлхые шиидэнхэй байhанаа ГДР болон МНР мэдүүлнэ гэжэ СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Штоф болон хани ёhоной албанай хэрэгээр эндэ ерээд байhан МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ж. Батмунх хэлэбэ.

Империализмын эгээл эзэрхэг түримхэй бүлэгөөрхидэй бэелүүлжэ байгаа хёмороо зүришэлдөөнэй, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгын хараа шэглэл ехэ аюул тохёолдуулна гэжэ хоёр ороной правительствануудай толгойлогшонор тэмдэглээ. Аха дүү социалис оронууд амгалан тайбанаар зэргэ оршохо, шахардуу байдалые hуларуулха хүсэлэнтэй байhанаа мэдүүлбэ. Энээнтэй дашарамдуулан, КПСС-эй XXVI съездын баталан абаhан Эб найрамдалта программын, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой хэлэhэн үгэнүүдэй, Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүүдэй Прагада баталагдан абтаhан Политическэ деклараци ин шухала удха шанартай байhые тэдэнэр онсолон тэмдэглэhэн байна.

БҮТЭЭМЖЭТЭЙ hАЙН ХУБИТА

БЕРЛИН. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха, шахардуу шанга байдалые hуларуулха талаар шэглүүлэгдэhэн Варшавска Договорой гэшүүн гүрэнүүдэй эб найрамдалта үүсхэлнүүд бүгэдэ ниитын эб найрамдал хангаха хэрэгтэ шэнэ бүтэмжэтэй hайн хубита болоно гэжэ СЕПГ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Э. Хонеккер болон Аргентинын Коммунис партиин Генеральна секретарь А. Фава эндэ болоhон уулзалга дээрэ мэдүүлбэд.

Бүхы түбинүүдэй эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй ажал ябуулгые эдэбхижүүлхэ, США түрүүтэй империализмын эзэрхэг түримхэй бүлэгөөрхидэй хархис муухай түсэбүүдые таhалдуулха гэээшэ мүнөө үеын гол шухала зорилго болоно гэжэ тэдэнэр тэмдэглээ.

Американ захиргаанай эб найрамдалда аюул тохёолдуулhан хараа шэглэлые, тэрэ тоодо Баруун Европодо дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгүүдые тараан тодхохо, Никарагуада эсэргүү США-гай эзэрхэг түримхэй ябуулгануудые, мүн Урда Атлантикада НАТО-гай сэрэгэй баазануудые байгуулгые уулзалгада хабаадагшад эрид буруушааhан байна.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Агуухэ үүсхэлэй туг доро» — В. Бирюковой статья. В. И. Ленинэй түрэhөөр 113 жэлэй ойдо зорюулагдаhан коммунис субботнигой дүнгүүд. «Союз Т-8» онгосын ниидхүүлэгдэhэн ту-

СЭНХИР ЭКРАН

В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭhЭН ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Эдиршүүлэй уран бэлиг». 10.40 — «В. И. Ленин. Страницы жизни». «Тяжелые времена» — 3-дахи фильм. 11.40 — Россин аялга дуунууд. 12.25—Баримтата фильм. 12.35 — Шэнэ hонин. (12.40 час хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ hонин. 15.35—Баримтата фильмүүд. 16.15 — А. Бородин. «2-дохи симфони». 16.45 — «Москва ба москвагайхид». 17.15 — «Мүнөөнэй лениниана». 17.35 — Хоорой хүгжэмэй концерт. 18.45 — «Мульт-фильм».

Улаан-Үдэ. 18.55 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 19.25 — «Танай бэшэгүүдээр». 19.40 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 19.55 — Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. ЧССР-эй ба Канадын суглуулагдамал командануud ФРГ-hээ дамжуулагдаха. 21.15 — Арадай инструментнүүд дээрэ гүйсэдхэгшэдэй концерт. 21.30 — «Время». 21.55 — В. И. Ленинэй түрэhөөр 113 жэлэй ойдо зорюулагдаhан баярай суглаан ба концерт. Кремлиин Съезднүүдэй ордонhоо дамжуулагдаха.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — Англи хэлэн. 13.35 — «Уран зохёолшод В. И. Ленин тухай». 14.05 — Телеочерк. 14.35 — Географи. 8-дахи класс. «Закавказиин экономическа район». 15.05 — «Ленинэй мунхэ үгэ». 15.45 — Эрдэм дэлгэрүүлгын журнал. 16.35 — Э. Казакевич. «Синяя тетрадь». 16.55 — Шэнэ hонин.

Москва. 18.55 — «Ородой музей». Совет скульптура.

Улаан-Үдэ. 19.40 — Багашуулда зорюулагдаhан дамжуулга. 20.00 — ... ба огород». ... очерк. 20.40 — ... байлга» — теле... даар).

Москва. 21.00 ... нойрсогты, ба... Баримтата фил... «Время». 21.55 ... нуудай бүхэсо... конкурсын ко... «Москвагай ... нууд». 23.00 — ... ческая трагеди... ханай фильм.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2.54—54. зам. редактора—2-68-08. зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58. культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
И-03389. Заказ № 94. Индекс 0464...